

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PRIMERJAVA DRUŽBENO ODGOVORNEGA POROČANJA MED
PODJETJEMA CINKARNA CELJE, D. D., IN HELIOS KOLIČEVO,
D. O. O.**

Ljubljana, junij 2011

Jožica Smrečnik

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom _____, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

Kazalo

UVOD	1
1 DRUŽBENA ODGOVORNOST PODJETIJ.....	2
1.1 Opredelitev družbene odgovornosti podjetij	2
1.2 Piramida družbene odgovornosti	3
1.2.1 <i>Ekonomska in zakonska odgovornost.....</i>	<i>4</i>
1.2.2 <i>Etična in filantropska odgovornost podjetij.....</i>	<i>4</i>
1.3 Interesne skupine podjetja.....	5
2 DRUŽBENO ODGOVORNO POROČANJE.....	8
2.1 Standardi in smernice družbene odgovornosti	10
3 SMERNICE GRI	14
3.1 Določitev vsebine poročila.....	14
3.2 Zagotavljanje kakovosti	15
3.3 Standardna razkritja.....	16
3.3.1 <i>Strategija in profil podjetja .....</i>	<i>16</i>
3.3.2 <i>Pristop k družbeni odgovornosti .....</i>	<i>17</i>
3.3.3 <i>Kazalniki družbene odgovornosti.....</i>	<i>17</i>
4 PRIMERJAVA POROČANJA O DRUŽBENI ODGOVORNOSTI PODJETIJ CINKARNA CELJE IN HELIOS KOLIČEVO	19
4.1 Predstavitev podjetij.....	19
4.1.1 <i>Podjetje Cinkarna Celje .....</i>	<i>19</i>
4.1.2 <i>Podjetje Helios Količevo.....</i>	<i>20</i>
4.2 Razkritje strategije	21
4.3 Kazalniki in kazalci družbene odgovornosti podjetij.....	22
4.3.1 <i>Ekonomski kazalci družbene odgovornosti .....</i>	<i>22</i>
4.3.1.1 <i>Neposredni ekonomski učinki .....</i>	<i>22</i>
4.3.1.2 <i>Posredni ekonomski učinki.....</i>	<i>24</i>
4.3.2 <i>Kazalniki ravnanja z okoljem.....</i>	<i>25</i>
4.3.2.1 <i>Materiali .....</i>	<i>26</i>
4.3.2.2 <i>Energija .....</i>	<i>27</i>
4.3.2.3 <i>Voda in vodni viri.....</i>	<i>27</i>
4.3.2.4 <i>Biotska raznovrstnost .....</i>	<i>27</i>
4.3.2.5 <i>Ravnanje z odpadki, emisije in odpadne vode .....</i>	<i>28</i>
4.3.2.6 <i>Izdelki in storitve.....</i>	<i>28</i>

4.3.3	<i>Socialni kazalniki družbene odgovornosti</i>	30
4.3.3.1	Kazalniki ravnanja z zaposlenimi.....	30
4.3.3.2	Kazalniki odgovornosti do spoštovanja človekovih pravic	35
4.3.3.3	Kazalniki odgovornosti do družbenega okolja	35
4.3.3.4	Kazalniki odgovornosti za proizvode in storitve	37
SKLEP		39
LITERATURA IN VIRI		41

UVOD

Družbeno odgovorno ravnanje podjetij postaja v današnjem globalnem svetu vse bolj pomembno za uspešno poslovanje podjetij in je osrednja tema razvitejšega sveta. V kolikor je bil v preteklosti edini cilj podjetja ekonomska uspešnost v okviru zakonskih mej, je slika sodobnega podjetja popolnoma drugačna. Podjetja se vedno bolj zavedajo pomena vključevanja socialne, etične in okoljske odgovornosti v svojo poslovno strategijo in vzpostavitev dialoga z vsemi interesnimi skupinami podjetja, ki imajo vpliv na poslovanje.

Podjetja o ekonomski uspešnosti poročajo v letnih poročilih, ki nudijo informacije o finančnem stanju ter gospodarski uspešnosti podjetja. Poleg računovodskih informacij pa vedno bolj postajajo pomembne tudi druge neračunovodske informacije, ki jih podjetja prostovoljno razkrivajo javnosti v letnih poročilih o družbeni odgovornosti ali v trajnostnih poročilih. Družbeno odgovorno poročanje se je iz preprostega poročanja o višini donacij v letnih poročilih razvilo v okoljska poročila in kasneje še na poročanje o drugih širših družbenih vplivih podjetja na okolje (Kolk, 2008, str. 3). V literaturi zasledimo različne opredelitve, teorije in pristope k družbeni odgovornosti, ki so se razvile v zadnjih dvajsetih letih.

Namen diplomskega dela je na izbranih podjetjih iz kemijsko predelovalne panoge analizirati razkritja, povezana z družbeno odgovornostjo. Za analizo sem izbrala podjetji Cinkarno Celje, d. d. (v nadaljevanju Cinkarna Celje) in Helios, Tovarna barv, lakov in umetnih smol Količevo (v nadaljevanju Helios Količevo). Pri analizi sem upoštevala mednarodno priznane globalne smernice za poročanje (angl. *Global Reporting Initiative Guidelines*, v nadaljevanju smernice GRI), ki so ene izmed najbolj razširjenih smernic družbeno odgovornega poročanja na svetu.

Cilj diplomskega dela je proučiti strokovno literaturo s področja družbene odgovornosti in s pomočjo smernic GRI primerjati poročanje o družbeni odgovornosti v letnih poročilih ali v drugih javno dostopnih virih (npr. spletne strani) izbranih podjetij.

Diplomsko delo je sestavljeno iz štirih poglavij. Uvodu sledi prvo poglavje, kjer je predstavljen razvoj in opredelitev družbene odgovornosti v literaturi. V drugem delu je predstavljen razvoj družbeno odgovornega poročanja ter opredelitev glavnih smernic in standardov na področju družbene odgovornosti. V naslednjem poglavju je bolj podrobna predstavitev smernic GRI, ki so podlaga za četrto poglavje. Predstavitvi izbranih podjetij sledi analiza družbeno odgovornega poročanja s pomočjo ekonomskih, okoljskih in socialnih kazalnikov. V sklepu so podane ugotovitve analize in sklepne misli, ki mu sledi seznam uporabljene literature in virov.

1 DRUŽBENA ODGOVORNOST PODJETIJ

1.1 Opredelitev družbene odgovornosti podjetij

Podjetje ne deluje strogo izolirano, ampak deluje v določenem družbenem okolju. Kotler in Lee (2005, str. x) navajata, da imamo vsi skupen cilj, vsi želimo boljši svet in da prevladuje prepričanje, da družba potrebuje podporo in partnerstvo s podjetji, da se lahko uresničijo ti cilji. Friedmanova (1970) doktrina, ki pravi, da je edina odgovornost podjetij ustvarjanje dobička, vse bolj izgublja na pomenu in vedno več je govora o družbeni odgovornosti podjetij, kjer naj bi podjetja v svoje poslovanje vključila tudi skrb za okolje in družbo. Koncept družbene odgovornosti je bil v zadnjih desetletjih predmet številnih razprav, raziskav in številni avtorji ter organizacije so se lotile opredeljevanja družbene odgovornosti podjetij in razvijanja teorij.

V literaturi ni enotne opredelitve družbene odgovornosti. Arlow in Gannon (v Finch, 2005) opredeljujeta koncept družbene odgovornosti kot nenehno razvijajoč se koncept, ki pomeni različno različnim ljudem. Začetki koncepta družbene odgovornosti segajo v začetek 50. let 20. stoletja. Eden izmed prvih teoretikov, ki je začel pisati o konceptu, je bil Bowen z objavo dela Družbena odgovornost podjetnika (angl. *Social Responsibilities of the Businessman*) leta 1953. V njem opredeljuje družbeno odgovornost kot družbeno obvezo managerja, da izvaja politiko, sprejema odločitve ali izvaja tiste aktivnosti, ki so v skladu s pričakovanji in vrednotami družbe (Garriga & Melé, 2004, str. 51). Iz koncepta družbene odgovornosti managerja se je kasneje termin razširil na družbeno odgovornost podjetij.

Združenje za ekonomski razvoj (angl. *Committee for Economic Development*) je leta 1971 opredelilo razmerje med podjetji in družbo kot družbeno pogodbo med obema skupinama, katerega glavna naloga podjetja je ustvarjanje dobrin, ki jih potrebuje družba. V preteklosti so bile te potrebe predvsem ekonomske, kot so proizvodnja proizvodov in nudenje storitev, zaposlitvene možnosti, izboljšanje življenjskega standarda in rast bruto domačega proizvoda. Skozi leta so se te potrebe spremenile in družba ima vedno večje zahteve do podjetij, kot je spoštovanje človekovih pravic, reševanje socialnih problemov, enake možnosti zaposlovanja itd. Vse te zahteve lahko razvrstimo v tri kategorije: zakonske, moralne in filantropske (Anderson, 1989, str. 67), ki so podrobneje predstavljene v drugem delu poglavja.

Spodbujanje podjetij k družbeni odgovornosti narašča tudi v Evropski uniji in je del strategije trajnostnega razvoja, katerega cilj je »zadovoljevanje sedanjih potreb, ne da bi ogrozili možnost prihodnjih generacij pri zadovoljevanju potreb.« Organizacije vseh vrst imajo ključno vlogo pri doseganju teh ciljev (World Commission on Environment and Development, 1987). Vidnost na najvišji ravni si je družbena odgovornost zagotovila leta 2000, ko je Evropski svet v Lizbonski strategiji kot enega glavnih ciljev vključil koncept trajnostnega razvoja. Nadaljevanje promocije družbene odgovornosti je dosežena z objavo

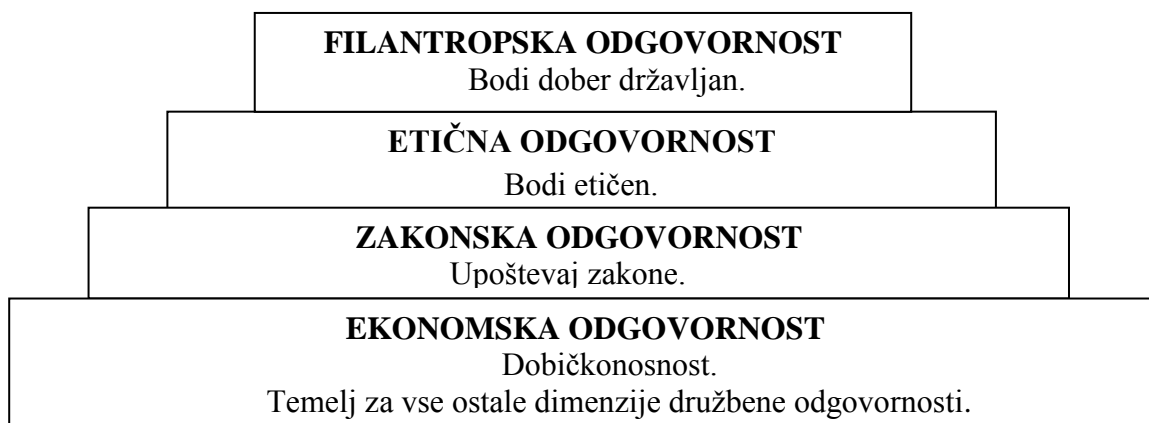
Zelene knjige o promoviranju in razvoju družbene odgovornosti v Evropi, ki jo je leta 2001 izdala Evropska komisija. V Zeleni knjigi je družbena odgovornost podjetij definirana kot koncept, znotraj katerega podjetja na prostovoljni ravni vključujejo skrb za družbo in okolje v svoje vsakodnevno poslovanje in v svoja razmerja z deležniki (Commission of the European Communities, 2001, str. 67).

Družbena odgovornost podjetij je širok koncept, ki zagovarja, da gospodarske enote niso le dobičkonosne enote, ampak imajo obveznosti, da prinašajo korist tudi družbi in okolju. Različne dimenzije družbene odgovornosti lahko predstavimo s pomočjo piramide družbene odgovornosti.

1.2 Piramida družbene odgovornosti

Najbolj znan model družbene odgovornosti je Carrollova štiridelna piramida. Piramida je razdeljena na štiri dimenzije odgovornosti: ekonomsko, zakonsko, etično in filantropsko. Model hierarhično razporeja odgovornosti po pomembnosti (Geva, 2008, str. 7).

Slika 1: Piramida družbene odgovornosti

<i>Vrsta odgovornosti</i>	<i>Pričakovanja družbe</i>	Primeri
FILANTROPSKA ODGOVORNOST	Zaželeno	Prostovoljne aktivnosti Donatorstvo Sponsorstvo Programi, ki podpirajo (lokalno) skupnost
ETIČNA ODGOVORNOST	Pričakovano	Izogibanje dvomljivim dejavnostim Sprejemanje zakonov kot minimuma zahtev Sprejemanje etičnih načel v poslovnem svetu

se nadaljuje

nadaljevanje

Vrsta odgovornosti	Pričakovanja družbe	Primeri
ZAKONSKA ODGOVORNOST	Zahtevano	Podrejanje vsem zakonom Okoljevarstveni zakoni Zakoni za zaščito potrošnika Tehnični predpisi Zakoni o enakopravnosti spolov na delovnem mestu Izpolnjevanje pogodbenih obveznosti
EKONOMSKA ODGOVORNOST	Zahtevano	Dobičkonosnost Maksimizacija vrednosti prodaje Minimizacija stroškov Premišljene strateške odločitve Povečanje vrednosti podjetja

Vir: Jaklič, 2009, str. 48.

1.2.1 Ekonomska in zakonska odgovornost

Ekonomska odgovornost je primarna odgovornost podjetij. Podjetje si mora najprej zagotoviti svoj obstoj in biti finančno uspešno. Šele ko je primarna potreba po ekonomski uspešnosti zagotovljena, podjetje lahko zasleduje še druge cilje, kot je trajnostni razvoj. Zato je ekonomska odgovornost podjetja primarna in najbolj pomembna. Podjetje, ki posluje z izgubo, s tem ogroža vse interesne skupine in je zato najbolj družbeno neodgovorno (Jaklič, 2009, str. 46).

Od podjetij se zahteva, da posluje v skladu z zakoni, zato je naslednja raven piramide zakonska odgovornost (Geva, 2008, str. 7). Zakonska odgovornost ima to prednost, da je ni težko opredeliti, za razliko od etične ali moralne. Podjetja lahko imajo v kodeksih ravnanja, v poslanstvu podjetja, v objavljeni socialni in okoljski politiki zapisane še druge predpise, ki so določeni od pristojnih organov ali pa jih podjetje samo določi (Gray, Owen, & Adams, 1996, str. 40). Zaradi kompleksnosti družbene odgovornosti so načeloma zakonsko določene le minimalne zahteve (Jaklič, 2009, str. 46–47).

1.2.2 Etična in filantropska odgovornost podjetij

Zakonska in ekonomska odgovornost že vključujeta etične sestavine o pravičnosti, vendar etična odgovornost zajema še standarde, norme in pričakovanja, ki jih kot etične postavljajo potrošniki, zaposleni in družba (Carroll, 1991).

Filantropska odgovornost je na vrhu piramide in je visoko cenjena, vendar manj pomembna kot ostale sestavine družbene odgovornosti. Gre predvsem za prostovoljne aktivnosti, ki jih ne

zahtevajo zakoni ali etični standardi. Pri tem gre večinoma za humanitarne akcije in donacije. Podjetje se ne sprejema neetično, če ne sodeluje pri teh akcijah.

Tabela 1: Etične in filantropske sestavine družbene odgovornosti podjetij

Etične sestavine	Filantropske sestavine
Poslovanje v skladu s pričakovanji družbene morale in etičnih norm.	Poslovanje v skladu z človekoljubnimi in dobrodelnimi pričakovanji družbe.
Prepoznavanje in spoštovanje razvijajočih etično moralnih norm, ki jih sprejema družba.	Pomembne so donacije umetnosti, izobraževanju in lokalni skupnosti.
Preprečevanje, da postanejo etične norme ogrožene zaradi doseganja ciljev podjetja.	Sodelovanje vodij in zaposlenih pri prostovoljnih in dobrodelnih aktivnosti znotraj lokalne skupnosti.
Pomembna je opredelitev etičnega podjetja kot nekoga, ki posluje, kot je pričakovano etično in moralno.	Sodelovanje in pomoč privatnim in javnim izobraževalnim ustanovam.
Spoznanje, da je poslovanje in etično obnašanje podjetja nad ravnanjem v skladu z zakoni in predpisi.	Prostovoljno sodelovanje pri projektih, ki večajo (pospešujejo) kvaliteto življenja družbe.

Vir: A. B. Carroll, The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders, Business Horizons, 1991, tabela 2.

Koncept družbene odgovornosti se ukvarja z vlogo podjetij v družbi. Ljudje ustanovljajo podjetja z določenimi nameni in cilji, ki se običajno kažejo v želji po trajnem opravljanju ene ali več storitev ter proizvodnji enega ali več proizvodov, ki bi prinašale poslovne koristi. Ekonomska in zakonska odgovornost podjetij se zahteva od podjetij, etična odgovornost se pričakuje, medtem ko je filantropska zaželeno. Koncept družbene odgovornosti temelji na predpostavki, po kateri bi naj podjetja v svojo poslovno politiko poleg osnovne skrbi za pridobivanje dobička uvrstile tudi skrb za vse, s katerimi v svojem poslovanju prihajajo v stik. Podjetje mora enakovredno zadovoljiti interese vseh skupin, ki ga obdajajo (Jaklič, 2009, str. 41).

1.3 Interesne skupine podjetja

Najbolj pogosta opredelitev interesnih skupin je, da je to vsaka skupina ali posameznik, ki lahko vpliva ali je pod vplivom poslovanja podjetja (Freeman & McVea, 2001). Delimo jih lahko na primarne, ki so neposredno povezane z osnovnim poslanstvom podjetja, in sekundarne skupine, ki niso neposredno povezane z osnovnim poslanstvom podjetja (Jaklič, 2009, str. 42). Jaklič (2009, str. 42) razvršča primarne in sekundarne skupine po naravi interesov in moči, kot jih prikazujeta tabeli 2 in 3.

Tabela 2: Primarne interesne skupine (narava interesov in moči)

Interesna skupina (IS)	Narava interesa – IS si želi	Narava moči – IS vpliva na podjetje z (s)
Zaposleni	<ul style="list-style-type: none"> - stabilno zaposlenost, - primerno plačilo, - varno in prijetno delovno okolje. 	<ul style="list-style-type: none"> - pogajalsko močjo sindikata, - stavkami in drugimi aktivnostmi, - javnim mnenjem.
Lastniki/ Delničarji	<ul style="list-style-type: none"> - primerne dividende, - rast vrednosti delnice oziroma podjetja. 	<ul style="list-style-type: none"> - pravico glasovanja, - nadzor nad poslovanjem.
Kupci	<ul style="list-style-type: none"> - zadovoljiv nakup (kakovost, cena). 	<ul style="list-style-type: none"> - nakupi pri konkurentih, - bojkotiranjem.
Dobavitelji	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirana naročila, - pravočasna plačila, - možnost razvoja. 	<ul style="list-style-type: none"> - ne dobavljanjem naročenega, - dobavljanje konkurentom.
Konkurenti	<ul style="list-style-type: none"> - dobičkonosnost, - pridobivanje tržnega deleža, - rast celotne panoge. 	<ul style="list-style-type: none"> - tehnološkimi inovacijami (konkurenti morajo slediti), - nižjimi cenami.
Prodajalci (na drobno in debelo)	<ul style="list-style-type: none"> - kakovostne proizvode s primerno ceno in ob pravem času. 	<ul style="list-style-type: none"> - nakupi pri drugih dobaviteljih, - bojkotiranjem podjetij.
Posojilodajalci	<ul style="list-style-type: none"> - servisiranje posojil. 	<ul style="list-style-type: none"> - odpoklicem posojil, - pravno potjo (prevzemom lastnine).

Vir: Jaklič 2009, str. 42.

Tabela 3: Sekundarne interesne skupine (narava interesov in moči)

Interesna skupina (IS)	Narava interesa – IS si želi	Narava moči- IS vpliva na podjetje z (s)
Lokalne skupnosti	<ul style="list-style-type: none"> - zaposlitev lokalnega prebivalstva, - zaščita okolja, - razvoj lokalnega okolja. 	<ul style="list-style-type: none"> - nezaupanjem in nenaklonjenostjo, - lobiranje vlad.
Družbeni aktivisti	<ul style="list-style-type: none"> - opazovanje podjetij z namenom, da ugotovijo morebitne nelegalne in neetične aktivnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> - pridobivanjem podpore s publiciranjem in javnim nastopanjem, - lobiranjem vlad.
Mediji	<ul style="list-style-type: none"> - opazovanjem aktivnosti podjetij, - informiranje javnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> - publiciranjem in komentiranjem.
Poslovno-interesne skupine (Npr. gospodarska zbornica)	<ul style="list-style-type: none"> - zagotavljanje informacij za boljše poslovanje. 	<ul style="list-style-type: none"> - podporo strokovnjakov, - zagotavljanjem pravne in politične podpore.
Tuje vlade	<ul style="list-style-type: none"> - obdavčevanje, - razvoj. 	<ul style="list-style-type: none"> - makroekonomsko politiko, - mikroekonomsko politiko, - regulativo.
Domače vlade	<ul style="list-style-type: none"> - obdavčevanje, - razvoj. 	<ul style="list-style-type: none"> - makroekonomsko politiko, - mikroekonomsko politiko, - regulativo.
Širša javnost	<ul style="list-style-type: none"> - zaščita družbenih vrednot, - zmanjšati tveganja, - zagotoviti napredek za družbo. 	<ul style="list-style-type: none"> - (ne)podporo določenim aktivnostim, - vpliv na vlado.

Vir: Jaklič, 2009, str. 43–44.

Lahko jih razdelimo tudi na notranje in zunanje interesne skupine. Notranji deležniki so tisti, ki se običajno smatrajo kot del organizacije (zaposleni, managerji), medtem ko zunanji niso običajni del podjetja (kupci, država, lokalna skupnost in naravno okolje) (Carroll & Buchholtz, 2009, str. 27).

V literaturi zasledimo tudi delitev na prostovoljne in neprostovoljne deležnike. Prostovoljni so tisti, ki lahko izbirajo, če želijo biti deležniki podjetja ali ne. Zaposleni lahko zapustijo podjetje in so prostovoljni deležniki. Na drugi strani pa lokalna skupnost ne more sprejeti take odločitve in se zato šteje med neprostovoljne deležnike. Prostovoljni deležniki nosijo delež tveganja kot posledica investiranja kapitala (finančnega ali človeškega), medtem ko so neprostovoljni izpostavljeni tveganju zaradi delovanja podjetja (Mitchell, Agle & Wood, 1997).

Interesne skupine se vedno bolj zanimajo za aktivnosti podjetja. Zanima jih, kaj je podjetje naredilo dobrega ali slabega na področju svojih proizvodov ali storitev, kako vpliva na okolje in družbeno okolje ter kako ravna in razvija sposobnosti svojih zaposlenih. Za podjetje je pomembno, da ugotovi, kateri deležniki imajo vpliv na poslovanje podjetja in kakšen vpliv imajo. Podjetje dolgoročno ne more poslovati uspešno, ne da bi upoštevalo interese različnih skupin, s katerimi sodeluje (Freeman & McVea, 2001). Pomembno je poznati, kaj je deležnikom pomembno, kakšna so njihova pričakovanja ter na kakšen način je najbolj primerno in učinkovito vključiti deležnike pri perečih vprašanjih. Vključevanje deležnikov je zahteven proces, ki prinaša prednosti, kot so: izboljšanje obvladovanja tveganja in ugleda podjetja, boljše razumevanje tržišča in spoznavanje novih priložnosti, ter graditev zaupanja z deležniki (Zavašnik, 2011).

2 DRUŽBENO ODGOVORNO POROČANJE

Podjetja se iz različnih razlogov odločajo za poročanje o vplivih poslovanja na širše okolje, v katerem delujejo. Nekatera podjetja sestavljajo samostojna poročila o družbeni odgovornosti, drugi se odločajo za skupno poročilo s finančnim. Poročanje o družbeni odgovornosti pomaga podjetjem, da identificirajo lastne vrednote ter socialne, okoljske in ekonomske cilje in prevzamejo popolno odgovornost za njihovo doseganje. Poročanje se hitro razvija in s tem se odpirajo nove možnosti za ustvarjanje vrednosti tako za podjetje kot investitorje. Dokler se družbena odgovornost podjetij nanaša samo na filantropsko dejavnost, ima za družbo in okolje obrobni učinek. Ko pa bo več podjetij skrb za okolje in družbo vgradilo v svojo osnovno dejavnost, bodo učinki resnično pomembni (Slapničar, 2008).

Družbeno odgovorno poročanje podjetij lahko opredelimo kot zunanje poročanje o socialnih, etičnih in okoljskih vplivih podjetja. Gre za širše poročanje, kot je tradicionalno računovodsko poročanje lastnikom kapitala oz. delničarjem (Gray, Owen & Adams, 1996). Slapničarjeva (2004) opredeljuje teoretično podlago za poročanja o družbeni odgovornosti:

- Teorija iger: podjetja prostovoljno razkrivajo informacije, da bi maksimirala vrednost premoženja po odštetu pričakovanih političnih stroškov.
- Teorija interesnih skupin: računovodsko poročanje služi lastnikom, poročanje o družbeni odgovornosti služi drugim pomembnim interesnim skupinam. Poročati njim pomeni krepiti dolgoročno razmerja in iz tega izhajajočih koristi.
- Teorija legitimnosti: podjetje ne sme kršiti družbenih norm – prevelik razkorak med cilji podjetja in družbenim vrednostnim sistemom ogroža legitimnost (upravičenost) obstoja podjetja.
- Politična ekonomija računovodstva: motiv poročanja o družbeni odgovornosti je mnogo manj v legitimiziranju obstoja podjetja ali informiranju različnih interesnih skupin kot v poskusu managerjev, da ohranijo svoj primat.

Poročanje o družbenem delovanju podjetja v zadnjih letih hitro narašča. Objava družbenih poročil podjetja je postala bolj navada kot pa izjema. Po mednarodni raziskavi, ki jo je opravilo podjetje KPMG za leto 2002, je 45 % Fortune Global Top 250 podjetij poleg finančnih poročil pripravljajo tudi okoljska, socialna poročila ali pa poročila o trajnostnem razvoju (Kolk, Veen, Hay & Wennink, 2002).

Porast števila družbenih poročil je prav tako vidna iz baze podatkov organizacije CorporateRegister.com, ki na svoji internetni strani (CorporateRegister.com, 2010) podaja celovito zbirko podatkov družbenih poročil z več kot 26 tisoč poročili iz 125 različnih držav, ki se nenehno posodablja. Corporateregister.com je neke vrste svetovni spletni imenik podjetij, ki izdajajo poročila o družbeni odgovornosti, poročila o trajnostnem razvoju in okoljska poročila. V letu 2000 je bilo izdanih okoli 800 poročil, v letu 2006 pa je število izdanih poročil narastlo na 2.200, kar pomeni, da se je v treh letih število skoraj potrojilo. V letu 2009 je bilo okoli 3.500 poročil, kar kaže na naraščajoči trend kljub gospodarski krizi.

Računovodska poročila zagotavljajo finančne informacije predvsem virom financiranja, kot so delničarji in posojilodajalci, in so obvezna. Poročila o družbeni odgovornosti pa razkrivajo informacije o odnosih podjetja do svojih zaposlenih, lokalni skupnosti in družbe na splošno na prostovoljni ravni. Opisujejo, kaj je podjetje sprejelo kot vrednote, in omogoča merjenje, kako uspešno je podjetje pri doseganju osnovnih ciljev. Tudi investitorje vedno bolj zanimajo stroški, ki se lahko pojavijo v zvezi z okoljem.

Poročila o družbeni odgovornosti so za razliko od računovodskih namenjena tudi kupcem, zaposlenim, aktivističnim organizacijam in drugim interesnim skupinam. Širši krog uporabnikov tudi zahteva drugačna načela pri sestavljanju poročila, katero bo predstavilo pomembne ugotovitve, dostopne vsem. Poročilo je lahko samostojno strnjeno poročilo ali tudi sestavina letnega poslovnega poročila podjetja.

Priljubljen koncept na področju družbeno odgovornega poročanja je t. i. koncept »trojnega izida«, po katerem morajo podjetja poleg ekonomske uspešnosti poročati še o vplivih podjetja na naravno in socialno okolje. Koncept trojnega izida je opredelil John Elkington leta 1997 v knjigi *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Koncept trojnega izida je bil odgovor na vedno večje kritike letnih poročil, ki niso povedale ničesar o okoljski in socialni uspešnosti podjetja. Podjetja zato vedno pogosteje izdajajo poročila o družbeni odgovornosti ali poročila o trajnostnem razvoju. Začetna prizadevanja koncepta so bila kljub povečanemu številu izdanih trajnostnih poročil neuspešna zaradi njihove neenotnosti, nedoslednosti in neprimerljivosti predstavljenih informacij. Organizacija GRI je poskušala z razvojem podrobnega okvirja odpraviti te pomanjkljivosti (Sherman & DiGuilio, 2010, str. 59).

2.1 Standardi in smernice družbene odgovornosti

Podjetja in interesne skupine se soočajo s težavo, da ni vselej jasno, kako naj podjetje zagotovi primerljivost, preglednost in jasnost družbenih poročil. Raziskovalci ugotavljajo, da ni nujno, da so podjetja, ki imajo pozitivna poročila o družbeni odgovornosti, bolj odgovorna. Podjetja so nagnjena k samopromociji in zato načeloma večja in okoljsko bolj obremenilna podjetja poročajo več (Slapničar, 2007). Zato so se snovanja smernic in razvijanja mednarodnih standardov lotile številne organizacije. V nadaljevanju bom predstavila nekaj najpogostejših standardov in smernic, ki so se uveljavile po svetu in v Sloveniji. Predstavljeni so tisti, ki se osredotočajo vsaj na eno izmed naslednjih razsežnosti: ekonomsko, okoljsko ali socialno odgovornost.

- **SOCIAL ACCOUNTABILITY – SA8000**

Standard SA8000 je leta 1997 razvila ameriška nevladna organizacija Social Accountability International z namenom izboljšanja delovnih razmer. Vključuje načela Mednarodne organizacije dela (angl. *International Labour Organization* - ILO) in temelji na sestavi ISO 9000 in ISO 14000. Standard je namenjen predvsem preverjanju delovnih pogojev in vsebinsko pokriva delo otrok, prisilno delo, zdravje in varstvo pri delu, svobodo združevanja in pravico do kolektivnih pogajanj, diskriminacijo, disciplinske ukrepe, delovni čas ter pravična plačila (The SA8000 Standard, 2010). V Sloveniji za certificiranje skrbi podjetje Bureau Veritas. Certifikat velja tri leta pod rednimi kontrolnimi presojami. V Sloveniji sta le dve podjetji, ki sta se odločili za pridobitev standarda – Meblo Jogi in Saubermacher – Komunala (Dakić, 2009).

- **SMERNICE GRI**

Leta 1997 je koalicija za okoljsko odgovorne ekonomije (v nadaljevanju CERES) v okviru pobude za globalno poročanje (v nadaljevanju GRI) lansirala smernice GRI, ki so postale najbolj prepoznaven okvir za okoljsko in socialno poročanje podjetij (Levy, Szejnwald & De Jong, 2010). Smernice GRI pokrivajo vse tri vidike družbene odgovornosti: ekonomsko, okoljsko in socialno. Podrobneje so smernice GRI predstavljene v tretjem poglavju.

- **ACCOUNTABILITY 1000 (AA1000)**

Standard AA1000 je oblikovala mednarodna neprofitna organizacija AccountAbility leta 1999. V prvi vrsti je namenjen uporabi podjetjem, usmerjenim k družbeno odgovornemu računovodstvu, presojanju in poročanju, z namenom uveljaviti etično poslovanje. Leta 2003 je bil osnovnemu standardu dodan jamstveni standard AA1000AS (AA1000 Assurance Standard) za zagotovitev verodostojnosti in kakovosti poročanja o družbeni odgovornosti. Kot tretja serija standardov AA1000, ki deluje po načelih vključevanja pogledov in potreb deležnikov, pri čemer se upoštevajo tudi deležniki »brez glasu«, npr. prihodnje generacije in

naravno okolje, je organizacija AccountAbility razvila standard AA1000 Stakeholder Engagement Standard (Accountability, 2008).

- **UN GLOBAL COMPACT**

V okviru Združenih narodov, ki združuje več kot pet tisoč podjetij in nevladnih organizacij iz 120 držav, je leta 1999 ustanovljen UN Global Compact kot globalna pobuda za družbeno odgovornost in trajnostni razvoj podjetij. Global Compact je praktičen okvir za razvoj, izvajanje in razkritje trajnostnih politik in praks podjetij. Temelji na desetih načelih s področja človekovih pravic, dela, okolja in protikorupcije (The Ten Principles, 2010).

Tabela 4: 10 načel družbene odgovornosti

Področje	Načela
Človekove pravice	1. Podpiranje in spoštovanje mednarodno sprejetih človekovih pravic
	2. Varstvo človekovih pravic v podjetju
Pravice delojemalcev	3. Svoboda združevanja v sindikate in upoštevanje sposobnosti sklepanja kolektivnih pogodb
	4. Preprečevanje prisilnega dela
	5. Preprečevanje otroškega dela
	6. Preprečevanje diskriminacije na delovnem mestu in zaposlovanju
Varstvo okolja	7. Podpiranje in vzdrževanje preventivnih okoljskih nevarnosti
	8. Vzpodbujanje okoljske odgovornosti
	9. Vzpodbujanje razvoja in širjenja okolju prijaznih tehnologij
Protikorupcija	10. Protikorupcijsko ravnanje v vseh oblikah, vključno z izsiljevanjem in podkupninami

Vir: The Ten Principles, 2010.

- **ISO 26000**

Standard ISO 26000 je razvila mednarodna organizacija za standardizacijo (angl. *International Organization for Standardization*). Vsebuje prostovoljne smernice in ni namenjen certificiranju, kot na primer ISO 14001. Standard prinaša napotke za razumevanje in uporabo družbene odgovornosti v organizacijah vseh vrst v javnem in zasebnem sektorju. ISO 26000 upošteva najboljše prakse že obstoječih razvitih pobud, kot so pobude mednarodne organizacije za delo, UN Global Compact in Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Namen standarda je, da podjetjem pomaga prispevati k trajnostnemu razvoju in jih spodbudi, da storijo več kot to zahteva skladnost z zakonodajo ter pri tem upoštevajo družbeno, okoljsko, pravno, kulturno, politično in organizacijsko raznolikost (ISO 26000 – Social responsibility, 2010).

- **OHSAS 18001**

Sistemi vodenja varnosti in zdravja OHSAS 18001 se dopolnjuje z zakonom na področju varnosti in zdravja zaposlenih. Sistem je namenjen preprečevanju poškodb in bolezni na delu kar v največji meri. Poudarja preventivno delovanje in predpisuje vrsto rednih aktivnosti, ki organizaciji omogočajo celovit pregled nad varnostjo in zdravjem pri delu (BS OHSAS 18001 Sistemi vodenja varnosti in zdravja pri delu, 2010).

- **ISO 14001**

Na področju okoljevarstvenih standardov je najbolj prepoznaven standard ISO standard 14001, ki govori o sistemih ravnanja z okoljem, kateri omogočajo podjetjem, da uvedejo sistem obvladovanja okoljskih vidikov poslovanja, obvladovanje uravnavanja stroškov, učinkovito izkoriščanje virov, preprečevanje onesnaževanja ter odzivanje na zahteve in pričakovanja poslovnih partnerjev organizacije, lastnikov oz. ustanoviteljev organizacije in ostale zainteresirane javnosti (ISO 14001 Sistemi ravnanja z okoljem, 2010).

- **SHEMA EMAS**

Shema okoljskega ravnanja in presojanja (angl. *ECO-Management and Audit Scheme* - v nadaljevanju shema EMAS) je namenjen informiranju javnosti o izboljšavah podjetij pri ravnanju z okoljem in ocenjevanju podjetij. Shema EMAS je uvedla Evropska unija, v njej lahko sodelujejo vsi ekonomski subjekti, zasebni in javni, iz držav EU. Je nekoliko zahtevnejši od ISO 14001 in se uporablja manj pogosto kot ISO 14001. Bistveni elementi sistema so začetni okoljski pregled, predhodno uveljavljen sistem ravnanja z okoljem po ISO 14001, okoljska izjava, validacija okoljske izjave in registracija. Značilnost sheme EMAS je okoljska izjava, pri kateri gre za odprto, pregledno ter periodično objavljanje okoljskih informacij. Prek okoljske izjave se vzpostavljata komunikacija in dialog z javnostmi ter drugimi zainteresiranimi stranmi o vplivih organizacije na okolje in o njeni okoljski učinkovitosti (EMAS, 2010).

- **UREDBA REACH**

Podjetja, ki delujejo v kemijski industriji so načeloma zakonsko bolj omejena, predvsem če gre pri tem za proizvodnjo nevarnih kemikalij. Zato je smiselno omeniti še uredbo, ki se nanaša na registracijo, evalvacijo, avtorizacijo in omejevanje kemikalij (angl. *Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals* – v nadaljevanju REACH). Pripravila jo je Evropska unija, ki industriji nalaga večjo odgovornost pri ravnanju s kemikalijami. Uredba REACH zahteva, da morajo proizvajalci, uvozniki in nadaljnji uporabniki kemikalij zagotoviti, da proizvajajo, dajejo v promet ali uporabljajo takšne snovi, ki nimajo neugodnega učinka za zdravje ljudi ali okolje. Uredba REACH je začela veljati 1. junija 2008 (Izobraževanje o izvajanju uredbe REACH, 2010).

- **PROGRAM ODGOVORNEGA RAVNANJA**

Program odgovornega ravnanja (angl. *Responsible Care*) je prostovoljna iniciativa oz. prizadevanje svetovne kemijske industrije za zmanjšanje vplivov na okolje, povečanje varnosti in zdravja pri delu ter varnega ravnanja z izdelki kemijske industrije. Je eden izmed sistemov ravnanja z okoljem, ki obsega širše področje kot sistema ISO 14001 in shema EMAS. Pobudo zanje so dali Kanadčani, v Evropi pa za program skrbi evropsko združenje kemijske industrije (angl. *The European Chemical Industry Council*). V Sloveniji sodelovanje poteka pod okriljem Združenja za kemijsko industrijo pri Gospodarski zbornici Slovenije. Države, ki so se v program vključile, morajo izdelovati letna poročila. Dosežki se merijo s 16 parametri, trije od teh so s področja varnosti pri delu, ostali pa s področja ravnanja z okoljem. Prvo poročilo je bilo napisano leta 2000 (Program odgovornega ravnanja, 2010).

- **STANDARD DRUŽINI PRIJAZNO PODJETJE**

Podjetje se mora zavedati pomena človeških virov, da je lahko na dolgi rok uspešno. S področja odgovornosti do zaposlenih stav v Sloveniji najbolj znana standarda Družini prijazno podjetje in Vlagatelji v ljudi. Certifikat Družini prijazno podjetje obravnava veliko ožje področje kot ISO 26000, in sicer usklajevanje zasebnih in delovnih obveznosti zaposlenih. Pridobivanje certifikata je postopek, kjer podjetje s pomočjo svetovalcev opredeli ukrepe, ki jih bodo uvedli v treh letih. Po treh letih v podjetju izvedejo revizijo, na podlagi katere lahko pridobijo trajni certifikat. Sistem certificiranja je naravnano dolgoročno in ne ocenjuje trenutnega stanja, ampak pripravljenost na izboljšanje na osmih delovnih področjih (Certifikat Družini prijazno podjetje, 2010):

- delovni čas,
- organizacija dela,
- delovno mesto,
- politika informiranja in komuniciranja,
- veččine vodstva,
- razvoj kadrov,
- struktura plačila in nagrajevani dosežki,
- storitve za družine.

V letu 2007, ko so začeli podeljevati certifikate, ga je pridobilo 32 podjetij, v letu 2010 pa že 60 podjetij.

- **STANDARD VLAGATELJI V LJUDI**

Standard Vlagatelji v ljudi (angl. *Investors in People*) posega na vsa področja človeških virov v organizaciji in je zaščitena znamka organizacije Investors in People UK, ki je edini nosilec licence standarda. Standard zagotavlja okvir, s katerim lahko podjetje prepozna najbolj primeren način za doseganje uspešnosti z zaposlenimi. Vizija organizacije je izboljšanje produktivnosti na podlagi boljšega in učinkovitejšega ravnanja z zaposlenimi (About

Investors in People, 2010). Zaposleni so vsekakor vir konkurenčnih prednosti podjetja, zato je pomembno, da je razvoj zaposlenih povezan z razvojem strateških in operativnih ciljev podjetja.

3 SMERNICE GRI

Ideja za ustanovitev organizacije GRI se je porodila dvema inovativnima podjetnikoma iz Bostona leta 1997, ki sta delovala v sklopu neprofitne organizacije CERES, katera združuje več kot 50 investorjev in okoljskih organizacij ter drugih interesnih skupin. S sodelovanjem z različnimi interesnimi skupinami in s pomočjo delovnih skupin je GRI leta 2000 izdal prvo verzijo smernic za poročanje o trajnostnem razvoju tako imenovane »G2«, in prva podjetja so jih začela uporabljati. Leta 2002 se je GRI uradno ločil od CERES in postal neodvisna organizacija, locirana v Amsterdamu na Nizozemskem (Global Reporting Initiative, 2006).

Spletna organizacija GRI je hitro po ustanovitvi postala eden izmed vodilnih svetovnih pobudnikov za trajnostno poročanje podjetij (Halina, de Jong & Lessidrenska, 2007, str. 1). Leta 2000 je le 50 podjetij za trajnostno poročanje uporabilo smernice GRI, v letu 2007 pa je število narastlo preko 1000 (Global Reporting Initiative, 2007). GRI je z namenom, da bi izboljšala primerljivosti poročil in zagotovila primernost za revizijo, izdala tretjo generacijo smernic (Sherman & DiGuilio, 2010, str. 59), ki je bila objavljena leta 2006 in je brezplačno javno dostopna. Pri tretji generaciji smernic GRI se je zmanjšalo število kazalnikov (iz 97 na 79). Vsebinsko so sta se ločila pristop k družbeni odgovornosti in kazalniki družbene odgovornosti.

Podjetja, ki se odločajo za sestavo trajnostnega poročila, morajo po smernicah GRI najprej definirati vsebino poročila s pomočjo štirih načel, katerim sledijo načela za zagotovitev kakovosti poročila (Global Reporting Initiative, 2006, str. 67). Načelom poročanja sledijo standardna razkritja, ki vključujejo sklop osnovnih kazalnikov, katere mora podjetje vključiti v poročilo, razen če podjetje ugotovi, da posamezni kazalnik ni relevanten. Vsi elementi – vsebina, kakovost in standardna razkritja – naj bi imeli enako težo in pomembnost pri poročanju (Global Reporting Initiative, 2006, str. 7).

3.1 Določitev vsebine poročila

Da podjetje doseže uravnotežen in razumen prikaz svojega poslovanja, mora sprejeti vrsto odločitev o vsebini poročila. Pri tem mora upoštevati svoje cilje, izkušnje ter pričakovanja interesnih skupin. Pri določitvi vsebine pa morajo podjetja upoštevati naslednja načela (Global Reporting Initiative, 2006, str. 7):

- pomembnost (materialnost),
- vključitev interesnih skupin,
- trajnostni okvir in

- celovitost

- ***Pomembnost (materialnost)***

Smernice GRI definirajo »materialnost« kot vključitev informacij, ki so odraz pomembnih ekonomskih, okoljskih in socialnih vplivov podjetja na okolje (Global Reporting Initiative, 2006, str. 8). Pomembnost pomeni, da poročila vsebujejo vse pomembne postavke, ki lahko vplivajo na oceno ali odločitev uporabnikov informacij (Koletnik & Koželj, 2008, str. 58). Medtem ko so finančna poročila namenjena večinoma eni javnosti, lastnikom in vlagateljem, je pri družbeno odgovornih poročilih potrebno upoštevati informacije, ki bistveno vplivajo na ocene in odločitve vseh interesnih skupin.

- ***Vključenost interesnih skupin***

Model interesnih skupin pravi, da mora podjetje zadovoljiti vse interesne skupine, ki ga obdajajo (Jaklič, 2009, str. 41). Podjetje mora v poročilu identificirati interesne skupine in pojasniti, kako se odziva na njihova razumna pričakovanja in zahteve (Global Reporting Initiative, 2006, str. 10).

- ***Trajnostni okvir***

Smernice GRI določajo, da morajo podjetja postaviti svoje dosežke v širši družbeni in okoljski okvir. Podjetje mora zagotoviti, da družbeno poročilo prikazuje načine, kako podjetje prispeva in izpolnjuje zahteve za doseganje trajnostnega razvoja (Global Reporting Initiative, 2006, str. 11–12).

- ***Celovitost***

Načelo celovitosti pomeni, da mora podjetje zajeti vse informacije, ki so pomembne za uporabnike tako na ekonomskem kot socialnem ter okoljskem področju do določene dogovorjene meje poročanja in podrobnosti. Načelo celovitosti zagotavlja, da poročilo predstavlja celotno sliko poslovanja podjetja, tako pozitivne kot negativne trende (Global Reporting Initiative, 2006, str. 12–13).

3.2 Zagotavljanje kakovosti

Za zagotavljanje kakovosti informacij, vključenih v družbeno poročilo, smernice GRI določajo načela ravnotežja, primerljivosti, natančnosti, pravočasnosti, jasnosti in zanesljivost informacij (Global Reporting Initiative, 2006, str. 13–17).

- ***Ravnotežje***

Poročilo mora odražati pozitivne in negativne vidika delovanja organizacije in s tem omogoči utemeljeno presojo splošne uspešnosti.

- **Primerljivost**

Informacije o ekonomski, okoljski in socialni uspešnosti morajo biti predstavljene na način, ki omogoča interesnim skupinam analizirati spremembe o uspešnosti podjetja v daljšem časovnem obdobju, ter jih lahko uporabljajo za primerjavo z drugimi podjetji.

- **Natančnost**

Podjetje mora ekonomske, okoljske in družbene kazalce predstaviti dovolj natančno in podrobno, da lahko uporabniki odločitve sprejmejo z veliko zaupanja.

- **Pravočasnost**

Poročanje mora potekati na predvidljiv način in pravočasno, da lahko interesne skupine sprejmejo premišljene odločitve.

- **Jasnost**

Poročilo mora biti predstavljeno na način, ki je razumljiv kar največjemu številu uporabnikov, oz. način, ki je razumljiv uporabnikom, kateri imajo neko osnovno znanje o delovanju podjetja.

- **Zanesljivost**

Informacije in postopki, uporabljeni pri pripravi poročil, morajo biti zbrani tako, da se lahko potrdi njihova verodostojnost, kakovost in materialnost.

3.3 Standardna razkritja

Standardna razkritja, ki jih smernice GRI zahtevajo od podjetij, da jih vključijo v družbena poročila, se delijo na tri sklope (Global Reporting Initiative, 2006, str. 19):

- strategija in profil podjetja,
- pristop k družbeni odgovornosti in
- kazalniki družbene odgovornosti.

3.3.1 Strategija in profil podjetja

Vsako podjetje mora stremeti k dolgoročnemu razvoju, imeti mora jasno vizijo in učinkovito strategijo. Učinkovite strategije podjetju zagotavljajo vir trajnostnega razvoja in s tem konkurenčne prednosti. Konkurenčne prednosti, ki temeljijo na trajnostnem razvoju, morajo izpolniti vsaj minimalne zahteve, ki jih določa okolje, v katerem deluje podjetje (Werther & Chandler, 2006). Strategija je predstavljena v izjavi posloводства in se mora nanašati na kratek, srednji (3–5 let) in dolgi rok, predvsem kar zadeva ekonomske, okoljske in socialne aktivnosti podjetja. Poročilo se mora osredotočiti na ključne vplive podjetja, na interesne skupine, glavne nevarnosti in priložnosti, ki se nanašajo na trajnostni razvoj. Opis profila

podjetja vsebuje pregled strukture podjetja, postopkov v podjetju ter področja poročanja (Global Reporting Initiative, 2006).

3.3.2 Pristop k družbeni odgovornosti

Strategija in profil podjetja sta izhodišče prikaza pomembnosti družbene odgovornosti za podjetje kot celoto. Smernice GRI opredeljujejo, da naj bi podjetja zagotovila tudi kratek in jedrnat pregled pristopa vodstva k družbeni odgovornosti. Smernice GRI določajo, da naj bi se pristop k družbeni odgovornosti nahajal na začetku vsakega sklopa kazalnikov družbene odgovornosti v družbenem poročilu. Namenjen je pridobivanju opisnih ter kvalitativnim informacij (Global Reporting Initiative, 2006). Smernice GRI pristopu k družbeni odgovornosti namenjajo manj pozornosti, zato v analizi podjetij ni predstavljena posebej.

3.3.3 Kazalniki družbene odgovornosti

Smernice GRI določajo splet kazalnikov, ki naj bi bili vključeni v družbena poročila. Skupaj opredeljujejo 79 kazalnikov, od tega je 49 osnovnih kazalnikov, ki jih GRI (2006, str. 24) opiše kot tiste, ki so namenjeni za opredelitev splošno uporabnih kazalnikov in so pomembni za večino organizacij.

Kazalniki so razporejeni v tri glavne kategorije; ekonomsko, okoljsko in socialno. Kazalniki pa so znotraj kategorij razdeljeni še na posamezna področja, kot jih prikazuje tabela 5.

Tabela 5: Kazalniki družbene odgovornosti in področja

Kazalniki	Področje
Ekonomski	<i>Neposredni ekonomski učinki:</i> <ul style="list-style-type: none"> - ekonomska uspešnost, - prisotnost na trgu.
	<i>Posredni ekonomski učinki</i>
Okoljski	<ul style="list-style-type: none"> - materiali, - energija, - vodni viri, - biotska raznolikost, - emisije, odpadne vode in odpadki, - vpliv proizvodov in storitev na okolje, - skladnost z okoljskimi predpisi, - vpliv transporta proizvodov na okolje.
Socialni	<i>Odgovornost do zaposlenih:</i> <ul style="list-style-type: none"> - zaposlovanje, - razmerje zaposleni/management, - zdravje in varnost pri delu, - razvoj kadrov in izobraževanje, - raznolikost in zagotavljanje enakih možnosti.
	<i>Odgovornost do spoštovanja človekovih pravic:</i> <ul style="list-style-type: none"> - nediskriminacija, - svoboda združevanj in kolektivnega pogajanja, - odprava otroškega in prisilnega dela.
	<i>Odgovornost do družbenega okolja:</i> <ul style="list-style-type: none"> - vpliv na lokalno skupnost, - korupcija, - javna politika, - varstvo konkurence, - zagotavljanje delovanja skladno s predpisi.
	<i>Odgovornost povezana z izdelki in storitvami:</i> <ul style="list-style-type: none"> - zdravje in varnost potrošnikov, - označevanje in etiketiranje izdelkov in storitev, - marketinško komuniciranje, - varovanje zasebnosti strank ter podatkov, - zagotavljanje delovanja skladno s predpisi.

Vir: Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 25–36.

Uvajanje trajnostnega poročanja v podjetje je lahko kompleksen in predvsem za manjša podjetja drag proces, zato GRI podjetja spodbuja, ne pa od njih zahteva, da pripravijo družbeno poročilo v skladu s smernicami GRI. Podjetja se lahko odločijo, da postopoma

uvedejo poročanje. S tem namenom je GRI uveljavil tri ravni razkritij, ki so označeni A, B ali C. Najvišja raven je A, kjer mora družbeno poročilo vsebovati vse osnovne kazalnike smernic GRI. Na ravni B mora poročilo vključevati vsaj 20 kazalnikov in na ravni C vsaj 10 kazalnikov. Če je bilo poročilo pregledano s strani zunanjih pregledovalcev, poročilo dobi še znak + (npr. C+) (Global Reporting Initiative, 2006, str. 5).

4 PRIMERJAVA POROČANJA O DRUŽBENI ODGOVORNOSTI PODJETIJ CINKARNA CELJE IN HELIOS KOLIČEVO

Kemična industrija je posebna dejavnost, saj je njen osnovni namen predelava snovi s posebnimi lastnostmi, ki lahko ogrožajo ljudi, njihovo zdravje in okolje. V Sloveniji kemična industrija vključuje podjetja, ki se po standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD 2008) razvrščajo v oddelke: »Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov« (šifra po SKD'08: 20), »Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov« (šifra po SKD'08: 21) in »Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas« (šifra po SKD'08: 22) (Predstavitev kemijske industrije, 2011). Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) za leto 2009 je kemično industrijo v Sloveniji tvorilo 1.271 podjetij in zaposlovalo 25.596 ljudi. Vsekakor sta vodilni industriji farmacevtska in gumarska. Velik delež h kemijski industriji pa prispeva tudi proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov, v katero sodita tudi Cinkarna Celje in Helios Količevo.

V letnem poročilu obeh obravnavanih podjetij lahko najdemo poglavje o družbeni odgovornosti podjetja. Podjetje Cinkarna Celje ima poleg letnega poročila za leto 2009 na svoji spletni strani javno dostopno tudi poročilo o ravnanju z okoljem, varnosti in zdravju pri delu, kjer so še podrobneje predstavljene njihove aktivnosti na področju ravnanja z okoljem.

4.1 Predstavitev podjetij

4.1.1 Podjetje Cinkarna Celje

Cinkarna Celje je organizirana kot delniška družba s sedežem v Celju. V svoji 138-letni tradiciji se je iz pretežno metalurške dejavnosti in kasnejšega zagona tovarne pigmenta titanovega dioksida, prelevila med podjetja kemijsko predelovalnega sektorja. Podjetje je na dan 31. 12. 2009 zaposlovalo 1.079 ljudi in v letu 2009 ustvarilo 130 milijonov € prometa. S tem se uvršča med najpomembnejša slovenska industrijska podjetja (Cinkarna Celje, d. d., 2010).

Nosilna proizvodno-prodajna skupina je pigment titanov dioksid, ki združuje prodajo različnih tipov pigmenta. Druga nosilna skupina je proizvodnja in predelava cinka. Ostale

pomembne skupine so še: grafični repromateriali, gradbeni program, premazi in laki, ter agro program.

Cinkarna Celje svoje proizvode trži na globalnih trgih. Glavni trg je Nemčija, na drugem mestu pa je Italija. Uspešnost poslovanja je zato odvisna predvsem od razmer na evropskih trgih, kjer podjetje ustvari več kot 60 % celotnih prihodkov od prodaje. V poslovnem letu 2009 so zaradi manjšega obsega splošnih aktivnosti, nižjih cen cinka in nekoliko nižjih prodajnih cen pigmenta (za 2 %) znižali prihodke od prodaje v primerjavi s predhodnim letom. Čisti poslovni izid v letu 2009 je dosegel višino 1,0 milijona € in se je v primerjavi z letom 2008 povišal za 27 %, kar je posledica znižanja cen ključnih industrijskih surovin in energentov, znižanja stroškov dela, glavnina znižanja pa je pozitiven rezultat iskanja novih in optimiranja starih nabavnih kanalov, uvajanja surovinskih suplementov, sprememba tehnologije in uvajanje proizvodov z višjo dodano vrednostjo ter nižjo specifično porabo surovin (Cinkarna Celje, d. d., 2010).

4.1.2 Podjetje Helios Količevo

Skupina Helios je vodilni proizvajalec premazov v jugovzhodni Evropi s približno 3.000 zaposlenimi v več kot 30 podjetjih v 14 državah v letu 2009. Krovno podjetje je Helios Domžale d. d., razvojno najpomembnejše v njenem okviru pa je Helios Količevo. V letu 2009 je bilo v Helios Količevo povprečno zaposlenih 585 ljudi, od tega približno 100 zaposlenih v razvojnih enotah.

Začetki podjetja Helios Količevo segajo v leto 1924, ko je bila ustanovljena družba Ljudevit Marx, Tovarna lakov Domžale, ki je začela z napredno proizvodnjo lakov, oljnih in specialnih barv, avto lakov in drugih premazov široke potrošnje. Podjetje je bilo na začetku delniška družba, ki pa je skozi leta glede na podjetniške razmere in interese spreminjala svojo obliko. Leta 1954 se je preimenovalo v Helios, Tovarna lakov Domžale. Z investicijami v izgradnjo proizvodnega obrata umetnih smol in objekta za proizvodnjo pigmentnih premazov ter združevanju z drugimi podjetji kemične panoge je začelo uspešno prodirati na tuje trge. Podjetje je največ izvozilo v tedanjo Sovjetsko zvezo in obenem postalo vodilni jugoslovanski proizvajalec barv in lakov. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je podjetje organizacijsko preoblikovalo, kar je pomenilo konec povezovanja podjetij kemične panoge. V tem obdobju so veliko pozornosti posvetili doseganju višje kakovosti, požarne varnosti in ekološke naravnosti. Sedanji pravni status nosi od leta 1996 in njegov edini lastnik je Helios Domžale, d. d., v okviru katerega se vodi tudi računovodstvo.

Glavne skupine proizvodnih in prodajnih programov Helios Količeva so: umetne smole, premazi za široko porabo in gradbeništvo – dekorativni premazi, avtoreparturni premazi, premazi za avtomobilsko industrijo – avto laki, premazi za zaščito kovin, leseno industrijo ter premazi za ceste.

Umetne smole so največji prodajni program po vrednosti, medtem ko so po količinski prodaji (v tonah) največji program dekorativni premazi, ki ga tržijo predvsem v državah nekdanje Jugoslavije. V poslovnem letu 2009 je Helios Količevo ustvaril 166.283 tisoč evrov čistih prihodkov od prodaje, ki pa so zaradi manjše gospodarske aktivnosti ter vpliva recesije za 26 % nižji kot v predhodnem letu. Prav tako je zaradi nižjih prihodkov čisti poslovni izid v letu 2009 krepko upadel v primerjavi z letom 2008, in sicer iz 4.389 tisoč € na 1.749 tisoč € (Helios, Tovarna barv, lakov in umetnih smol Količevo, d. o. o., 2010).

4.2 Razkritje strategije

Smernice GRI opredeljujejo, da mora izjava predsednika uprave podjetja v družbenem poročilu opredeliti pomembnost trajnostnega razvoja za podjetje in njegovo strategijo. Izjava naj bi vključevala skupno vizijo in strategijo na kratek, srednji in dolgi rok. Podjetje mora opredeliti ključne vplive, nevarnosti in priložnosti za trajnostni razvoj in pri tem upoštevati interesne skupine podjetja. Osredotočiti pa se mora tudi na trende, nevarnosti in priložnosti trajnostnega razvoja na dolgi rok ter finančno uspešnost podjetja (Global Reporting Initiative, 2006, str. 20–24).

V podjetju Cinkarna Celje sta varovanje in skrb za okolje med njihovimi najpomembnejšimi vodili in sta sestavni del dolgoročne strategije podjetja. Podjetje navaja, da se zaveda odgovornosti pri uresničevanju globalnih razvojnih ciljev, ki spoštujejo načela sonaravnega razvoja. Podjetje je z izvajanjem politike ravnanja z okoljem, varnostjo in zdravjem ter politiko kakovosti na vseh področjih ter z doseganjem okoljskih ciljev vzpostavilo sistem, ki jim pomaga obvladovati vplive na ožjo in širšo okolico. V izjavi predsednika uprave sta navedena tudi certifikata ISO 14001 ter OHSAS 18001, ki ju je podjetje pridobilo v poslovnem letu 2009. Podjetje navaja projekte na področju omejevanja vplivov na okolje, na zdravje zaposlenih in racionalni rabi energetskih virov. Cilji za prihodnost so usmerjeni še k večji racionalizaciji porabe materialov in energije, zmanjševanju negativnih vplivov na okolje, izboljšanju pogojev za varno in zdravo delo, izboljšanju kakovosti storitev in razvijanju optimalnih metod dela (Cinkarna Celje, d. d., 2009).

Podjetje Helios Količevo v poslanstvu podjetja vključuje skrb za izpolnjevanje pričakovanj vseh deležnikov: lastnikov, zaposlenih, poslovnih partnerjev in okolja. Prav tako si prizadevajo odgovorno uporabljati vire, ki jih imajo na razpolago, in skrb namenjajo varovanju okolja. Prizadevajo si, da bo njihovo delovanje v korist in dobro današnjim in jutrišnjim generacijam, kar kaže na sestavine trajnostnega razvoja. V letnem poročilu podjetja Helios Količevo je posebno poglavje o družbeno odgovornem ravnanju. V pismu direktorja podjetja so navedeni doseženi okoljski cilj, kot so razvoj okolju prijaznih izdelkov in pridobitev okoljskega dovoljenja po direktivi IPPC. Zasedimo tudi standarde, po katerih podjetje uravnava svoje procese, kot so vodenje kakovosti (ISO 9001), sistema ravnanja z okoljem (ISO 14001), sistema varnosti in zdravja pri delu (OHSAS 18001), izobraževanje in usposabljanje zaposlenih (priznanje TOP 10).

Pri obeh podjetjih zasledimo, da so že v strategiji opredeljeni družbeno odgovorni cilji, ki vključujejo skrb za okolje in interesne skupine v svoje poslovanje.

4.3 Kazalniki in kazalci družbene odgovornosti podjetij

Kot je bilo že omenjeno, smernice GRI kazalnike in kazalce delijo v tri glavne kategorije; ekonomske, okoljske in socialne, ki jih bom uporabila tudi za primerjavo med izbranimi podjetjema.

4.3.1 Ekonomski kazalci družbene odgovornosti

Ekonomski kazalniki prikazujejo pretok kapitala med različnimi interesnimi skupinami in glavne ekonomske vplive na lokalno skupnost ter vplive na nacionalni in globalni ravni (Global Reporting Initiative, 2006, str. 25). Informacije o finančnem položaju, uspešnosti in spremembah finančnega položaja podjetja so po 70. členu Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/2009 – UPB3) sestavni del letnega poročila. Kar podjetja manj pogosto razkrivajo in je s strani bralcev trajnostnih poročil zaželeno, je prispevek podjetja k uravnoteženemu razvoju ekonomskega sistema, v katerem deluje podjetje, in pretok kapitala med različnimi interesnimi skupinami podjetja. Smernice GRI zahtevajo razkritje v povezavi z neposrednimi in posrednimi ekonomskimi vplivi podjetja.

4.3.1.1 Neposredni ekonomski učinki

Neposredni ekonomski učinki izhajajo npr. iz boljšega delovnega okolja, ki vodi do bolj predane in produktivne delovne sile ali pa iz bolj učinkovite izrabe naravnih virov (Podnar & Golob, 2010a, str. 1). Smernice GRI delijo kazalnike neposredne ekonomske uspešnosti na dva vidika: ekonomska uspešnost in prisotnost na trgu.

- **Ekonomska uspešnost**

Ekonomska uspešnost je neposredna ustvarjena vrednost in distribuirana ekonomska vrednost, ki vključuje prihodke, stroške poslovanja, plače, ugodnosti in ostala izplačila zaposlenim, izplačila delničarjem in državi ter investicije v lokalno skupnost. Podjetje naj bi v poročilo zajelo tudi dodatne kazalce v obliki razkritij finančnih posledic in tveganj ter priložnosti za družbeno odgovorne dejavnosti zaradi podnebnih sprememb (Indicator Protocol Set: EC 2000–2006).

Ekonomska uspešnost je pri obeh podjetjih dobro pokrita v računovodskem delu letnega poročila. Podjetje Cinkarna Celje poroča v skladu s Slovenskimi računovodskimi standardi 2006, medtem ko družba Helios Količevo poroča v skladu z Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja. V podjetju Cinkarna Celje je povprečna mesečna plača na zaposlenega v letu 2009 znašala 1.426 €, v podjetju Helios Količevo pa 1.407 €, kar je

pričakovano, saj plače določa kolektivna pogodba za kemično, nekovinsko in gumarsko industrijo Slovenije. Zaradi slabših gospodarskih razmer v letu 2008 podjetji v letu 2009 nista izplačali dividend lastnikom. V obeh obravnavnih letnih poročilih so razkritja o obveznostih za načrtovane ugodnosti za zaposlenca, med katere sodijo rezervacije za bodoče jubilejne nagrade, pokojninsko varčevanje, prikazane v računovodskem delu poročila.

Z vidika družbeno odgovornega ravnanja smernice GRI opredeljujejo tudi sponzorstva in donacije v državah, kjer deluje podjetje, in sponzorstva in investicije v skupnost, ki niso neposredno povezana z osnovno dejavnostjo podjetja. Podjetje Cinkarna Celje skladno s strategijo namenja 83 % sponzorskih in donatorskih sredstev športu, 3 % kulturi in 14 % okoljskim izboljšavam infrastrukture. Helios Količevo vodi projekte, kot so Heliosov sklad za ohranjanje čistih slovenskih voda, projekt Obnova športnih objektov in sponzoriranje košarkarskega kluba Helios Domžale. Zanimivo je, da smernice GRI sponzoriranje in investicije v skupnost uvrščajo med ekonomske kazalnike, čeprav se morda bolj nanašajo na socialni vidik.

Smernice GRI med osnovne ekonomske kazalce uvrščajo tudi finančne posledice in nevarnosti ter priložnosti pri poslovanju, nastale zaradi podnebnih sprememb. Cinkarna Celje v letnem poročilu med prodajnimi tveganji opredeljuje tudi tveganje nastanka škodnih klimatskih dogodkov na različnih trgih, kjer posluje. Obvladujejo jih z osredotočenjem na relativno varne in stabilne trge in rednim spremljanjem makroekonomskih napovedi in projekcij ter ustreznim prilagajanjem poslovne politike (Cinkarna Celje, d. d., 2010, str. 21). Podjetje se sprememb klimatskih razmer loteva z različnimi projekti, kot je npr. Optimiranje rabe energije, s posodabljanjem čistilnih naprav za emisije v zrak in z nadomeščanjem pitne vode s tehnološko vodo v procesih. Pomanjkljivost poročanja glede na smernice GRI je, da ni kvantitativnih informacij, prav tako teh informacij ne najdemo pri podjetju Helios Količevo.

Za celovito sliko o razmerju med državo in podjetjem je tudi pomembno razkritje prejetih državnih pomoči. Podjetje Cinkarna Celje ima v računovodskih izkazih oblikovane rezervacije za prejete državne podpore v znesku 79.670 €. V podjetju Helios Količevo se državne podpore prepoznajo po pošteni vrednosti, vendar ne, dokler ne obstaja sprejemljivo zagotovilo, da bo podjetje izpolnilo pogoje v zvezi z njimi in podpore prejelo. V letu 2009 Helios Količevo ni prejelo državnih pomoči, so pa izkoristili državne ukrepe za blažitev vplivov krize s postopnim prehajanjem na 36 urni delovni teden.

- **Prisotnost na trgu**

Prisotnost na trgu je drugi vidik neposredne ekonomske uspešnosti. Temeljna kazalca sta prikaz politike, prakse in pogostosti kupovanja pri lokalnih dobaviteljih ter politika zaposlovanja, predvsem pogostost zaposlovanja različnih ravni vodstva iz lokalne skupnosti. Podjetje s tem kaže odgovornost do gospodarskega razvoja regije, čeprav bi mogoče v prvi vrsti ta kazalnik dali na področje ravnanje z zaposlenimi. Podjetje Cinkarna Celje ciljno

usmerjeno gradi dolgoročne in stabilne partnerske odnose z dobavitelji. Pri nabavi surovin je predvsem odvisno od gibanja cen in razpoložljivosti surovin na globalnih trgih. Prav tako v podjetju Helios Količevo, kjer poteka nabava sicer na ravni Skupine Helios, skrbijo za krepitev odnosov z izbranimi strateškimi partnerji. V letnih poročilih obeh podjetij ni razkrita politika zaposlovanja, ki bi spodbujala zaposlovanje različne ravni posloводства iz lokalne skupnosti. Pri obeh podjetjih je poudarek na izobrazbi zaposlenih, zato podjetji spodbujata izobraževanje zaposlenih.

Razmerje na podlagi primerjave izplačanih plač v podjetju in minimalne plače na določenih področjih dela sodi med dodatne kazalce prisotnosti na trgu in je pomembno predvsem za podjetja, ki imajo svoje proizvodne obrate izven matične države (Indicator Protocols Set: EC, str. 9–10). Obe podjetji zaposlujeta samo na področju Slovenije in stroške dela obračunavata na podlagi kolektivne pogodbe.

4.3.1.2 Posredni ekonomski učinki

Posredni ekonomski učinki se nanašajo na investicije, ki jih podjetje vlaga v razvoj infrastrukture, ki ni neposredno povezana z osnovno dejavnostjo podjetja. Razvoj infrastrukture, investicij in drugih gospodarskih prispevkov za napredek lokalne skupnosti spada med temeljne kazalce (Indicator Protocols Set: EC, str. 12–13).

Podjetje Cinkarna Celje 14 % sponzorskih in donatorskih sredstev nameni izboljšavam infrastrukture. V nasprotju s Cinkarno Celje Helios Količevo bolj specifično opredeljuje investicije v infrastrukturo. V letu 2009 je s Skladom za ohranjanje slovenskih voda obnovilo štiri vodne vire, prav tako pa vsako leto podari barve in premaze za obnovo športnih objektov. Podjetje Helios Količevo se s tem aktivno vključuje v razvoj okolja v katerem deluje. Pri obeh podjetjih več informacij najdemo pri posrednih ekonomskih učinkih in informacije povezane z ekonomsko uspešnostjo. Pomanjkljivost poročanja pa so informacije povezane s prisotnostjo na trgu, kar prikazuje tudi tabela 6.

Tabela 6: Ekonomski kazalci družbene odgovornosti

		Cinkarna Celje	Helios Količevo
NEPOSREDNI EKONOMSKI UČINKI			
<i>Ekonomska uspešnost</i>			
EC1	Neposredna ustvarjena in distribuirana ekonomska vrednost, ki vključuje prihodke, stroške, izplačila plač, donacije in druga vlaganja v skupnost, izplačila delničarjem.	+	+
EC2	Finančne posledice in nevarnosti ter priložnosti pri poslovanju podjetja, nastale zaradi podnebnih sprememb.	0	-
EC3	Finančne ugodnosti za zaposlene (dodatno pokojninsko varčevanje, življenjsko zavarovanje ...).	+	+
EC4	Prejete finančne pomoči od države.	+	+
<i>Prisotnost na trgu</i>			
EC5	Razmerje med povprečno plačo v podjetju v primerjavi z lokalno minimalno plačo.	0	0
EC6	Politike, prakse in deleži izdatkov za lokalne dobavitelje pri poslovanju.	-	-
EC7	Postopki za lokalno zaposlovanje in delež višjega vodstva najetega iz lokalne skupnosti.	-	-
POSREDNI EKONOMSKI UČINKI			
EC8	Razvoj in vpliv infrastrukturnih naložb in ponujanja storitev za javno korist.	0	+

Legenda: + podjetje je poročalo o kazalcu; 0 podjetje je delno poročalo o kazalcu;
- podjetje ni poročalo o kazalcu.

4.3.2 Kazalniki ravnanja z okoljem

Podjetja so pogosto glavni krivci za onesnaževanje okolja in posege v naravo. Iskanje vedno novih poti za doseganje vse večjih dobičkov je šlo v preteklosti prepogosto na račun ekološkega obremenjevanja okolja, kar je dvignilo zavest o potrebni okoljski osveščenosti podjetij. Modro izkoriščanje virov, pametna raba prostora, zmanjševanje onesnaženosti, skrb za biotsko razvitost, modra raba znanja in tehnologije so zato dejavniki, ki jih morajo udeleženci okolju prijazna podjetja, ki se zavežejo trajnostnemu razvoju (Kralj, 2009, str. 72).

Mnogo podjetij za spremljanje in nadzorovanje ravnanja z okoljem ter informiranje interesnih skupin sestavljajo okoljska poročila. Tudi večja slovenska podjetja dodajajo k letnim poročilom okoljska poročila, ki so skladna z uvedenimi okoljskimi standardi, vendar jih je težko primerjati med različnimi podjetji, saj podjetja ne kvantificirajo vseh področij

okoljskega delovanja ali pa počenejo to v različnih merskih enotah (Kukovič, 2008). Mednarodne organizacije, kot so Mednarodna trgovinska zbornica, organizacija CERES in okoljski program Združenih narodov (angl. *United Nations Environment Programme*), se zavzemajo za uskladitev okoljskih poročil z razvojem standardiziranih predlogov, kot je npr. GRI, ki omogoča obsežnejša in bolj transparentna poročila za vsa podjetja z vpeljanim sistemom ravnanja z okoljem. Organizacija GRI je razvila 17 osnovnih kazalnikov, ki se nanašajo na odgovornost, ki jih ima podjetje na živi in neživi naravni sistem, vključno z ekosistemi, zemljo, zrakom in vodo. Kazalniki pokrivajo uspešnost povezano z vložki (materiali, energija, voda) in izložki (npr. emisije, odpadne vode, odpadki). Pokrivajo pa tudi uspešnost, povezano z biotsko raznovrstnostjo, okoljsko skladnostjo in drugimi pomembnimi informacijami, kot so izdatki za varstvo okolja in vplivi proizvodov in storitev na okolje. Poročilo naj bi vsebovalo tudi opis procesa spremljanja vplivov na okolje (Global Reporting Initiative, 2006, str. 27). Vrsta in število kazalnikov in kazalcev sta odvisna od področja delovanja organizacij, zato so kazalci in kazalniki v proizvodnih dejavnostih praviloma drugačni od storitvenih. Podjetja so sicer dolžna delovati v skladu z okoljskimi zakoni, vendar jih v praksi mnogokrat kršijo. Nekatera podjetja odlagajo odpadke na divja odlagališča, da bi se izognili stroškom legalnega odlaganja, ali pa je plačevanje kazni cenejše od spoštovanja zakonskih zahtev. Smernice GRI zato določajo, da morajo podjetja razkriti informacije o plačanih okoljskih kaznih. Obravnavani podjetji ne razkrivata informacij o plačanih okoljskih kaznih.

V podjetju Cinkarna Celje so v letu 2009 potrdili skladnost ravnanja z okoljem s standardom ISO 14001, Ministrstvo za okolje in prostor pa jim je kot drugemu podjetju v Sloveniji izdalo potrdilo o registraciji v sistemu EMAS. V podjetju Helios Količevo imajo vzpostavljen standard ISO 14001, ki so ga v oktobru 2009 uspešno ratificirali. V letu 2009 so prav tako uspešno zaključili postopke za pridobitev okoljskega dovoljenja po direktivi IPPC.

4.3.2.1 Materiali

Smernice GRI določajo, da morajo podjetja razkriti količino uporabljenih materialov po teži ali obsegu in odstotek uporabljenih recikliranih materialov. Povečanja izrabe izhodiščnega materiala in uporaba surovin obnovljivega izvora lahko neposredno zmanjšajo stroške podjetja.

V podjetju Cinkarna Celje se zavedajo pomena zmanjševanja in racionalizacije porabe materialov. V letu 2009 so zmanjšali stroške materialov, surovin, embalaže ter energije za 11 %. Pri zmanjšanju stroškov materiala moramo upoštevati zmanjšanje obsega proizvodnje v letu 2009 za 4 % in nižje borzne cene cinka. Vendar glavnino zmanjšanja stroškov pripisujejo pozitivnim rezultatom iskanja novih in optimiranja starih nabavnih kanalov, uvajanju surovinskih suplementov, spremembam tehnologije in povečevanju izvorne donosnosti izdelčnih skupin preko uvajanja proizvodov z višjo dodano vrednostjo ter nižjo specifično porabo surovin.

V podjetju Helios Količevo 30 % padec stroškov materiala v letu 2009 glede na leto 2008 pripisujejo objektivnim razlogom (znižanje cen surovin) in posledicam strogega varčevanja. Podjetje Cinkarna Celje z vidika odgovornega ravnanja z materiali podaja več informacij kot podjetje Helios Količevo. Pri obeh podjetjih pa je pomanjkljivost poročanja kvantitativnih informacij o količini zmanjševanja uporabljenih materialov ter o uporabi materialov, ki se reciklirajo.

4.3.2.2 Energija

Učinkovita raba energije in uporaba obnovljivih virov energije sta ena izmed glavnih izzivov sodobnih podjetij, zato se tudi smernice GRI dotikajo tega področja. Neposredna in posredna poraba energije sta glavna kazalnika učinkovite rabe energije. V Cinkarni Celje se zavedajo pomena zmanjševanja porabe energije, in podatki so lahko dostopni v okoljskem poročilu. Vzpostavljen imajo energetskega menedžment in projekt Optimiranje rabe energije, s katerim so v letu 2009 zmanjšali porabo električne energije za 1,9 % in plina za 4,4 % glede na predhodno leto. Zmanjšana poraba energije je doprinesla k finančnemu prihranku, prav tako se je zmanjšala emisija CO₂ (Poročilo o ravnanju z okoljem, varnosti in zdravju pri delu 2009). Podjetje prav tako sodeluje v prostovoljnem evropskem programu GreenLight, kjer se podjetja zavežejo k sprejemu ukrepov za energetskega učinkovito razsvetljavo oziroma za preprečevanje svetlobnega onesnaževanja (The European GreenLight Programme, 2010).

V podjetju Helios Količevo se je v letu 2009 povečala poraba energije za 7,8 % glede na leto 2008, kar pa je edini podatek. Podatke pri podjetju Cinkarna Celje o rabi energije bistveno hitreje najdemo in so obsežnejši.

4.3.2.3 Voda in vodni viri

Poraba vode je tretji kazalnik po smernicah GRI, ki kaže odgovornost podjetja do okolja. Podjetje Cinkarna Celje se zaveda pomena varovanja vod in vodnih virov, zato v podjetju pitno vodo v procesih nadomeščajo s tehnološko vodo. Od leta 2001 so tako uspeli zmanjšati porabo pitne vode kar za 87 %. Tehnološko vodo po obdelavi in čiščenju uporabljajo za proizvodnjo in hlajenje. Podjetje Helios Količevo je skupaj z Ministrstvom za okolje in prostor ustanovilo Sklad za ohranjanje čistih slovenskih voda. Podjetje s tem kaže družbeno naravnost do varovanja okolja, vendar podjetje pomanjkljivo poroča o neposredni porabi vode v proizvodnih procesih.

4.3.2.4 Biotska raznolikost

Siromašenje biotske raznolikosti je v veliki meri posledica intenzivnega ekonomskega razvoja, emisij v zrak, posegov v naravo. Podjetja se morajo pri razvoju osredotočiti na aktivnosti in ukrepe za zaščito primerkov živalstva, rastlinstva, ekosistemov in habitatov.

Smernice GRI določajo, da morajo podjetja v primeru, če delujejo na območjih, ki so zaščiteni, poročati, v kakšnem obsegu vplivajo na takšna območja.

Podjetje Cinkarna Celje predvsem s svojimi odlagališči vpliva na naravo. V okoljskem poročilu poročajo o natečaju »Živali na odlagališčih sadre«, s katerimi želi podjetje seznaniti otroke s pisanim živalskim svetom, ki živi na odlagališčih. Podjetje Helios Količevo sicer ne posluje na zaščiteneh območjih, vendar s skladom za ohranjanje čistih voda posredno prispeva k ohranjanju naravnega okolja.

4.3.2.5 Ravnanje z odpadki, emisije in odpadne vode

Podjetja se soočajo z vedno bolj restriktivno politiko na področju ravnanja z odpadki in tudi javnost je bolj kritična do podjetij, ki premalo varujejo okolje. Podjetja se morajo zavedati potencialnih stroškov, ki jih prinaša ravnanje z odpadki. Zmanjševanje količine odpadkov neposredno prispeva k zmanjšanju stroškov podjetja, poleg tega da zmanjšuje vpliv na okolje. Smernice GRI kot obvezna razkritja navajajo obseg emisij toplogrednih plinov, drugih ozonu škodljivih emisij, odpadnih vod ter skupno količino odpadkov.

V podjetju Cinkarna Celje največji delež odpadkov nastane v proizvodnji titanovega dioksida, kjer ustrezno uvajajo novosti predvsem kar se tiče odlaganja rdeče sadre na deponijah. Podjetje ima opredeljene cilje: zmanjševanje količine odpadkov in učinkovitejše ločevanje, vendar ni informacij o skupni količini odpadkov, kar bi omogočalo primerjavo. Uporabniki informacij zato težko sodijo o dejanskih učinkih zmanjševanja odpadkov. V okoljskem poročilu Cinkarna Celje poroča o emisijah v vode in emisije v zrak, ki jih nadzorujejo s stalnimi monitoringi. Podjetje je v letu 2009 zmanjšalo količino odpadnih voda za 7,6 % glede na predhodno leto. Podatki v okoljskem poročilu kažejo tudi na zmanjšanje emisij v zrak za 13,3 % glede na predhodno leto. Podjetje vseskozi spremlja tudi koncentracijo drugih škodljivih izpustov v okolici podjetja.

V letu 2009 se je v Helios Količevo količina odloženih odpadkov na deponijo zmanjšala za 7,2 % na tono proizvoda glede na leto 2008, kar je pozitiven premik. Prav tako se je količina odpadkov za recikliranje na tono proizvoda zmanjšala za 8 %.

4.3.2.6 Izdelki in storitve

Podjetja v kemijski industriji so zaradi narave svojih izdelkov zakonsko že bolj regulirana, na kakšen način odlagajo nevarne odpadke. Z vidika družbene odgovornosti je poudarek na sprejetih pobudah za zmanjšanje vplivov proizvodov in storitev na okolje pri sami uporabi izdelkov in tudi po končani uporabi. Pri tem so pomembni uporabljeni materiali, uporabljena voda, emisije, odpadne vode, hrup, odpadki in odpadna embalaža.

V podjetju Helios Količevo so uvedli novost pri dekorativnih premazih, ki so osnovani na vodni osnovi ter so zdravju in okolju bolj prijazni. Prav tako v Cinkarni Celje namenjajo posebno pozornost razvoju izdelkov z manjšim vplivom na okolje. V obeh podjetjih poudarjajo pomen zmanjševanja vpliva izdelkov na okolje, vendar bi lahko pozornost namenili še odpadni embalaži, ki bi bila primerna za reciklažo.

Načeloma je ravnanje z okoljem skrbnejše v tistih dejavnostih, kjer je zakonodaja strogo predpisana in nadzorovana ter kjer so lahko katastrofalne posledice (Kralj, 2009). V podjetju Cinkarna Celje imajo javno dostopno okoljsko poročilo na spletni strani, kjer je možno pridobiti informacije o ravnanju z okoljem. Podjetje Helios Količevo nima javno dostopnega okoljskega poročila, zato je dostopnih bistveno manj informacij, kar je razvidno tudi iz tabele 7.

Tabela 7: Kazalniki ravnanja z okoljem

		Cinkarna Celje	Helios Količevo
Materiali			
EN1	Uporabljeni materiali po teži in obsegu.	0	0
EN2	Odstotek uporabljenih recikliranih materialov.	-	-
Energija			
EN3	Neposredna poraba energije iz primarnih virov.	0	-
EN4	Posredno uporabljena energija iz primarnih virov.	0	-
EN7	Pobude za zmanjšanje porabe energije in dosežki zmanjšanja obremenitve.	0	-
Voda in vodni viri			
EN8	Skupna poraba vode glede na vir.	+	-
Biotska raznolikost			
EN11	Lokacija in velikost zemljišč v lasti, najemu, upravljanju in zaščitena zemljišča ali zemljišča z visoko biotsko vrednostjo.	-	-
EN12	Opis pomembnih vplivov aktivnosti, proizvodov, storitev podjetja na biotsko raznovrstnost na zaščiteneh območjih in nezaščiteneh območjih ter imajo veliko biotsko vrednost.	-	-
Ravnanje z odpadki, emisije in odpadne vode			
EN16	Skupna teža neposrednih in posrednih emisij toplogrednih plinov.	0	-
EN17	Druge pomembne posredne emisije toplogrednih plinov po teži.	0	-
EN19	Ozonu škodljive emisije po obsegu.	0	-

se nadaljuje

nadaljevanje

		Cinkarna Celje	Helios Količevo
EN20	NOx, SOx in druge pomembne emisije v zrak po vrsti in obsegu.	0	
EN21	Skupna količina odpadnih voda glede na kvaliteto in lokacijo.	0	-
EN22	Skupna teža odpadkov po vrsti in načinom odlaganja.	0	0
Izdelki in storitve			
EN26	Pobude za zmanjšanje okoljskih vplivov izdelkov in storitev ter ublažitev obsega vplivov.	-	0
EN27	Odstotek prodanih proizvodov, zaviti v embalaže, ki se lahko predelajo, razvrščene po skupinah.	-	-
Skladnost s predpisi			
EN28	Denarna vrednost kazni in skupno število nedenarnih sankcij za neskladnost z okoljsko zakonodajo in predpisi.	-	-

Legenda: + podjetje je poročalo o kazalcu; 0 podjetje je delno poročalo o kazalcu;
- podjetje ni poročalo o kazalcu.

4.3.3 Socialni kazalniki družbene odgovornosti

Smernice GRI socialni kazalnike deli na štiri glavne skupine: odgovornost do zaposlenih, spoštovanje človekovih pravic, kazalnike družbenega okolja in kazalnike odgovornosti za izdelke in storitve.

4.3.3.1 Kazalniki ravnanja z zaposlenimi

Družbena odgovorna praksa znotraj podjetja vključuje odgovorno zaposlovanje in se povezuje s področji, kot so investiranje v človeški kapital, zdravje in varnost pri delu, enake možnosti, dobra komunikacija oz. pretok informacij v podjetju, ravnovesje med delom, družino in prostim časom. Kazalnike odgovornosti do zaposlenih smernice GRI razvrščajo v pet kategorij: zaposlovanje, odnos med zaposleni in poslovodstvom, zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, izobraževanje in usposabljanje ter ohranjanje raznolikosti in zagotavljanje enakih možnosti.

- **Zaposlovanje**

Prvi kazalnik se nanaša na razkritja strukture zaposlenih po vrsti zaposlitve in pogodbi o zaposlitvi. Podatki Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje že vrsto let kažejo, da je zaposlitev za določen čas v Sloveniji vse več (več kot 70 % je zaposlitev s pogodbo za

določen čas med vsemi novimi zaposlitvami). Zaposlitev s pogodbo za določen čas prinaša večjo negotovost za zaposlene in je z vidika zaposlenega manj ugodna. Obravnavani podjetji ne razkrivata števila pogodb o zaposlitvi za določen čas. Pri obeh podjetjih se običajna razkritja o zaposlovanju nanašajo na kazalce, kot so število zaposlenih po obdobjih in izobrazbena struktura. V Cinkarni Celje je bilo največ zaposlenih s poklicno izobrazbo in kvalificiranih delavcev (III. in IV. stopnja – 31,8 %), sledijo zaposleni s končano srednjo šolo (V. – 27,3 %). V Heliosu Količevo je največ zaposlenih s končano srednjo šolo (V. – 34,48 %). Sledijo zaposleni s poklicno izobrazbo in kvalificirani delavci (II., I. – 25,21 %). V Helios Količevo so imeli manjši delež magistrstov znanosti v primerjavi s Cinkarno Celje, medtem ko so imeli bistveno večji delež zaposlenih z visokošolsko izobrazbo. V Helios Količevo so v letu 2009 zmanjšali število zaposlenih po vseh stopnjah izobrazbe, medtem ko so v Cinkarni Celje zmanjševali število zaposlenih z nižjo izobrazbo, kar je posledica izobraževanja ob delu.

Visoka fluktuacija zaposlenih lahko kaže na negotovost in nezadovoljstvo med zaposlenimi, zato naj bi podjetja kot drugi kazalnik razkrivala število zaposlenih, ki so zapustili podjetje po spolu, starosti in regiji. Gospodarska kriza je imela vpliv na zaposlovanje pri obeh podjetjih, kar pomeni zmanjševanje števila zaposlenih. Najpogostejši razlog za odhod v podjetju Helios Količevo so sporazumna prekinitev delovnega razmerja, iztek pogodbe za določen čas, upokojitev, iztek delovnega dovoljenja in prezaposlitev znotraj podjetij Skupine Helios. Tudi v Cinkarni Celje vodijo restriktivno kadrovske politiko z mehкими metodami brez odpuščanja. Helios Količevo razkriva tudi število zaposlenih glede na spol. V letu 2009 je bilo zaposlenih 22 % žensk, kar je za eno odstotno točko več kot v predhodnem letu. Pri tem moramo upoštevati, da bi za realno oceno povečanja števila žensk potrebovali podatke o številu žensk oz. moških, ki je zapustilo podjetje.

- **Odnos med zaposlenci in poslovodstvom**

Pomemben faktor pri urejanju zapletenih odnosov med delodajalci in zaposlenimi urejajo kolektivne pogodbe. Smernice GRI določajo, da bi morala podjetja razkriti število oziroma delež zaposlenih, ki so vključena v kolektivne pogodbe oziroma so vključeni v sindikalna združenja (Indicator Protocols Set: LA, str. 1–2). Kolektivna pogajanja pomagajo delavcem, ki so pod nenehnim pritiskom delodajalcev, da si zagotovijo zadostne socialno-ekonomske pravice. V Cinkarni Celje preko Sindikata kemične, nekovinske in gumarske industrije Slovenije (Sindikat KNG Slovenije) deluje Svobodni sindikat Cinkarne Celje, ki si prizadeva, da kolektivne pogodbe postanejo temeljni način urejanja pravic, obveznosti in odgovornosti delodajalcev in delavcev (Sindikat Cinkarne Celje, 2011). Tudi v okviru skupine Helios deluje Sindikat KNG družb Skupine Helios, ki se zavzema za uskaljevanje interesov njegovih članov z interesi delodajalcev (Konferenca Sindikatov KNG družb Skupine Helios, 2011).

- **Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu**

Varnost in zdravje pri delu se tradicionalno obravnava zlasti preko zakonodaje. V Sloveniji področje ureja Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Ur. l. RS, št. 56/1999). Podjetja se tesneje vključujejo v to problematiko tudi v povezavi z zdravjem in varnostjo zaposlenih v podjetjih podizvajalcev in pogodbenih strank, zlasti za diferenciacijo med podjetji in promocijo njihovih izdelkov ali storitev (Podnar & Golob, 2010b, str. 2).

Smernice GRI kot osnovne kazalnike varnosti in zdravja pri delu opredeljujejo število poškodb pri delu, poklicnih bolezni, izgubljenih dni in absentizem ter skupno število smrtnih žrtev, ki so nastale zaradi delovnih nesreč. Kot osnovni kazalnik bi naj podjetja razkrila tudi programe, ki skrbijo za izobraževanje, usposabljanje, svetovanje in preprečevanje delovnih nesreč ter poklicnih bolezni.

Podjetje Cinkarna Celje pripisuje velik pomen varnosti in zdravju pri delu. Poleg zakonskih zahtev, kot so redne kontrole posameznih parametrov v delovnem okolju (mikroklima, osvetljenost, hrup, kemične škodljivosti) in pregled delovne opreme spremljajo tudi poškodbe pri delu. V letu 2009 so na področju varnosti in zdravja pri delu prejeli certifikat OHSAS 18001. Uspešnost sistema se kaže v zmanjšanju deleža poškodb (13 % glede na leto 2008) in število izgubljenih dni zaradi poškodb (38 %) glede na predhodno leto (Cinkarna Celje, d. d., 2010, str. 30). Podjetje ima organizirano službo za varstvo pri delu, ki vključuje še gasilsko dežurno službo, ki skrbi za požarno varnost. Služba za varstvo pri delu skrbi tudi za usposabljanje zaposlenih za varno in zdravo delo. V letu 2009 je bilo v usposabljanje po posameznih programih vključeno naslednje število zaposlenih (Cinkarna Celje, d. d., 2009):

- varnost in zdravje pri delu, požarna varnost – 286 udeležencev,
- varno delo z nevarnimi snovmi – 504 udeležencev in
- praktično usposabljanje za varno delo – 134 udeležencev.

Zakonsko je določeno, da mora delodajalec delavca usposobiti za varno opravljanje dela ob sklenitvi delovnega razmerja, ob razporeditvi na drugo delovno mesto, ob uvajanju nove tehnologije in novih sredstev za delo ter ob spremembi v delovnem procesu, ki lahko povzroči spremembo varnosti pri delu. Le dobrih 10 % vseh zaposlenih je bilo deležnih praktičnega usposabljanja za varno delo, kar je razmeroma malo.

Tudi v Helios Količevo imajo vzpostavljen sistem poklicnega vodenja varnosti in zdravja pri delu OHSAS 18001. V letu 2009 so zato zmanjšali število nesreč za skoraj polovico glede na predhodno leto. V letu 2009 je bilo prijavljenih 15 nesreč, ki so imele za posledico poškodbo delavca, kar pomeni za 7 manj kot v letu 2008. V letu 2009 je bilo skupno število izgubljenih dni zaradi nezgod 496, kar tudi pomeni izboljšanje glede na predhodno leto za kar 150 dni (v letu 2008 je bilo 646 izgubljenih dni). Učinkovit sistem je verjetno tudi vzrok, da podjetje ni imelo primera težjih poškodb (Helios, Tovarna barv, lakov in umetnih smol Količevo, d. o. o., 2010, str. 24–25).

- **Izobraževanje in usposabljanje**

Ravnanje s človeškimi viri, ki pomeni privabiti in ohraniti sposobne zaposlene, je danes za podjetja velik izziv. K temu veliko pripomore vseživljenjsko učenje. Temeljni kazalec izobraževanja in usposabljanja je povprečno letno število ur usposabljanja na zaposlenca po kategorijah zaposlencev (Indicator Protocols: LA, str. 1).

Podjetje Cinkarna Celje v letnem poročilu navaja, da veliko vlaga v izobraževanje zaposlenih, kar pozitivno vpliva na dvig kvalifikacijske strukture kljub dolgoročni kadrovske restrikciji za nove zaposlitve. Podjetje organizira funkcionalno izobraževanje, omogoča študij ob delu ter vzpodbuja zaposlene k samoizobraževanju. Cinkarna Celje vsako leto nameni 0,2 % prihodka od prodaje izobraževanju in usposabljanju zaposlenih. 3.967 je bilo udeležb na izobraževanjih, 219 obiskov na tečajih (Poročilo o ravnanju z okoljem, varnosti in zdravju pri delu 2009, Cinkarna Celje).

Tudi v Helios Količevo izobraževanju in usposabljanju prepisujejo velik pomen, kar je razvidno tudi iz prejetega priznanja Top 10, ki je priznanje za 10 najboljših slovenskih podjetij, ki sistematično investirajo v znanje. Kreativni potencial zaposlenih razvijajo in spodbujajo skozi Sistem koristnih predlogov. V letu 2009 so sprejeli 103 koristne predloge, ki so jih v več kot 60 % realizirali v praksi (Helios, Tovarna barv, lakov in umetnih smol Količevo, d. o. o., 2010, str. 22). Zaradi varčevalnih ukrepov so za 63 % znižali stroške izobraževanja, vendar je s pomočjo internega izobraževanja bil višji odstotek udeležencev izobraževanja kot v letu 2008. Zaposleni so se v obravnavanem letu kar 2.536-krat udeležili različnih vrst izobraževanj v skupnem številu 18.154 ur. V povprečju to pomeni, da se je vsak zaposleni izobraževanja udeležil vsaj 4-krat in opravil 30 ur usposabljanja. V Cinkarni Celje se je vsak zaposleni v povprečju udeležil izobraževanja prav tako 4-krat, kar pomeni, da v obeh podjetjih načeloma vlagajo v izobraževanje približno enako.

Pri obeh podjetjih je pomanjkljivo poročanje o številu izobraževanja po kategorijah zaposlencev, zato sta obe podjetji v tabeli 8 dobili pri kazalniku LA10 znak 0.

- **Ohranjanje raznolikosti in zagotavljanje enakih možnosti**

Na splošno lahko rečemo, da na položaj na trgu dela pomembno vplivajo izobraženost in usposobljenost, delovne izkušnje, spol in starost (Kajzer, 2006). Odgovorne prakse zaposlovanja vključujejo nediskriminatornost in enake možnosti zaposlovanja, kar prispeva k zaposlovanju etičnih manjšin, žensk, starejših, nezaposlenih in invalidov. Sestava upravnih organov ter razčlenitev zaposlencev po kategorijah glede na spol, starostno skupino in pripadnost manjšinski skupini daje sliko o raznolikosti. Zagotavljanje enakih možnosti za napredovanje pa se lahko prikaže z razmerjem med osnovno plačo žensk in moških po kategoriji zaposlitve (Indicator Protocol Set: LA, str. 20).

Podjetje Helios Količevo sicer poda informacijo o številu zaposlenih po spolu in starosti, vendar po tem ne moremo sklepati, ali imajo enake možnosti oz. manjkajo informacije, na katerih položajih so zaposlene ženske. V letu 2009 je bilo med vsemi zaposlenimi 22 % žensk, kar je majhen delež, saj so ženske v povprečju bolj izobražene (Kajzer, 2006). V Cinkarni Celje so med vodilnimi v upravi zaposleni ena ženska in dva moška, kar daje pozitivno sliko o podjetju in upoštevanje enakih možnosti za napredovanje. Manjkajo informacije o razmerju med osnovno plačo žensk in moških, kar je pomanjkljivost pri obeh podjetjih. Po začasni podatkih o strukturi statistiki plač so plače žensk v Sloveniji v letu 2007 dosegale povprečno 92,2 % povprečne mesečne bruto plače moških in bi bilo zanimivo primerjati kakšno je razmerje v izbranih podjetjih.

Kot je razvidno iz tabele 8 obe podjetji razkrivata približno enake kazalnike v približno enakem obsegu. Najbolj je pokrito področje varnosti in zdravja pri delu, kar je zagotovo tudi prispevek certifikata OHSAS 18001, ki ga imata obe podjetji.

Tabela 8: Kazalniki ravnanja z zaposlenimi

		Cinkarna Celje	Helios Količevo
Zaposlovanje			
LA1	Struktura zaposlenih po vrsti zaposlitve, pogodbi o zaposlitvi in regijah.	-	-
LA2	Skupno število zaposlenih, ki so izgubili zaposlitev, glede na starost, spol in regijo.	0	0
Odnos med zaposleni in poslovodstvom			
LA4	Odstotek zaposlenih, ki imajo kolektivno pogodbo.	0	0
LA5	Minimalni odpovedni rok, če nastopijo pomembne operativne spremembe in če je to vključeno v kolektivno pogodbo.	-	-
Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu			
LA6	Delež zaposlenih v odborih za varstvo zdravja in varnosti pri delu.	0	0
LA7	Stopnja poškodb, poklicnih bolezni, izgubljenih dni in odsotnosti iz dela in število smrtnih primerov pri delu.	+	+
LA8	Izobraževanja, usposabljanja, svetovanja, preprečevanje in programi za upravljanje s tveganji za pomoč zaposlenim, njihovim družinam ali članom skupnosti pri hudih boleznih.	0	0
Izobraževanje in usposabljanje			
LA10	Povprečno letno število ur usposabljanja na zaposlenca po kategorijah zaposlenec.	0	0

se nadaljuje

nadaljevanje

		Cinkarna Celje	Helios Količevo
Ohranjanje raznolikosti in zagotavljanje enakih možnosti			
LA13	Sestava organov uprave in razčlenitev zaposlenih glede na spol, starostno skupino, članstvo v manjšinskih skupinah in drugi kazalniki raznolikosti.	0	0
LA14	Razmerje med osnovno plačo moških in žensk po kategorijah zaposlenosti.	-	-

Legenda: + podjetje je poročalo o kazalcu; 0 podjetje je delno poročalo o kazalcu;
- podjetje ni poročalo o kazalcu.

4.3.3.2 Kazalniki odgovornosti do spoštovanja človekovih pravic

Vprašanja o varovanju človekovih pravic se zlasti zastavljajo, ko podjetja delujejo na mednarodnem področju in sodelujejo v globalni dobaviteljski verigi. Številni predpisi, kot so ILO-jeva tripartitna deklaracija principov in OECD-jeva navodila za mednarodna podjetja, obravnavajo to področje. Podjetja pod pritiski različnih nevladnih organizacij in gibanj sprejemajo kodekse obnašanja, ki razkrivajo informacije o njihovem poslovanju. V Sloveniji je spoštovanje človekovih pravic določeno z Ustavo Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03 in 69/04), kar pomeni, da so jih podjetja dolžna spoštovati. Kazalniki varovanja človekovih pravic razkrivajo, na kakšen način podjetja upoštevajo človekove pravice pri svojih odločitvah o investiranju in izbiri poslovnih partnerjev. Med družbeno odgovorno ravnanje podjetij na področju človekovih pravic spada nediskriminacija, svoboda zborovanj in kolektivnega pogajanja, odprava otroškega in prisilnega dela, vzpostavitev socialne varnosti (Global Reporting Initiative, 2006, str. 32).

Cinkarna Celje in Helios Količevo ne poročata posebej o spoštovanju človekovih pravic, kar je po eni strani pričakovano, saj bi delovala v nasprotju z ustavo. Vendar se podjetja, ki podpirajo in se zavzemajo za spoštovanje človekovih pravic pri vsakodnevem poslovanju, vključno skozi njihovo poslovanje z drugimi podjetji, dobavitelji, s podružnicami in z vladami, lahko štejejo za družbeno bolj odgovorna. V obravnavanih podjetjih manjka ta specifična zavezanost k človekovim pravicam v izjavi o načelih svojega delovanja.

4.3.3.3 Kazalniki odgovornosti do družbenega okolja

Družbena odgovornost podjetij je tudi njihova integracija z lokalnim okoljem, v katerem poslujejo. Podjetja prispevajo k lokalni skupnosti z zagotavljanjem delovnih mest, plač in investiranjem. Odvisna so od stanja, stabilnosti in razcveta skupnosti, znotraj katerih delujejo. Po drugi strani pa so podjetja pogosto glavni krivci za številna onesnaževanja: zračne emisije, onesnaževanje voda, izpusti, kopičenje odpadkov. Mnoga podjetja se zato aktivno vključujejo

v problematiko lokalnega okolja s prostovoljnimi deli, finančnimi nadomestili ali sponzorstvom.

Družbeno odgovorno ravnanje zahteva tudi, da se podjetja zavedajo nevarnosti korupcije in podkupovanja in imajo ustrezne postopke za preprečevanje le-teh. Podjetja naj bi razkrivala njihove dejavnosti na področju varstva konkurence oz. protimonopolnega delovanja ter informacije o vključevanju v javno politiko ter lobiranje (Indicator Protocols Set: SO, str. 2).

- **Vpliv na lokalno skupnost**

Obe podjetji imata že vrsto let proizvodne obrate na enaki lokaciji. Cinkarna Celje namenja skrb za dodatne protihrupne zaščite, spremlja emisije v vode in posodablja čistilne naprave za emisije v zrak. Podjetje se zaradi svoje dejavnosti sooča tudi s problemi odlaganja odpadkov, zato si prizadeva za zmanjševanje odpadkov in sprotno spremlja meritve, ki vplivajo na zdravje in varnost ljudi okoli odlagališč. Helios Količevo sponzorira košarkarski klub in zbira sredstva za obnovo vodnjakov. Podjetje pomaga tudi z donacijami svojih izdelkov organizacijam ali posameznikom, da si polepšajo dom ali delovno okolje.

- **Korupcija in javna politika**

Korupcija ima negativen vpliv na delovanje podjetja in na pošteno konkurenco med podjetji. V letnih poročilih izbranih podjetij ne najdemo informacije o preprečevanju korupcije niti oseb, ki bi bile za to zadolžene. Menim, da bodo morala podjetja v prihodnosti vključiti tudi tovrstne informacije in vzpostaviti sistem za preprečevanje korupcije.

V letnih poročilih podjetij prav tako ni zaslediti informacij, ki bi razkrivale, kako se podjetji vključujeta v javno politiko in lobiranje. Za podjetja, ki imajo velik vpliv na okolje, je velika verjetnost, da bodo želela z lobiranjem vplivati na okoljevarstvene zakone in s tem lahko moč podjetja prevlada nad interesi prizadetih.

Z vidika zahtev smernic GRI so kazalniki odgovornosti do družbenega okolja pri obeh podjetjih slabo pokriti, kar je razvidno tudi iz tabele 9.

Tabela 9: Kazalniki odgovornosti do družbenega okolja

		Cinkarna Celje	Helios Količevo
Lokalna skupnost			
SO1	Narava, obseg in učinkovitost vseh programov in praks, ki ocenjujejo ter obvladujejo vplive delovanja podjetja na skupnost, vključno z vstopom, poslovanjem in izstopom.	-	-
Korupcija			
SO2	Odstotek ali število poslovnih enot, ki so vzete za ocene tveganj povezanih s korupcijo.	-	-
SO3	Skupno število ali odstotek zaposlenih v podjetju, ki so usposobljeni in seznanjeni s protikorupcijskimi programi in postopki podjetja.	-	-
SO4	Sprejeti ukrepi kot odziv na primere korupcije (število ukrepov).	-	-
Javna politika			
SO5	Javna stališča in vključenost v razvoj javne politike in lobiranje (število udeležencev v javni politiki).	-	-

Legenda: + podjetje je poročalo o kazalcu; 0 podjetje je delno poročalo o kazalcu;
- podjetje ni poročalo o kazalcu.

4.3.3.4 Kazalniki odgovornosti za proizvode in storitve

Podjetja so odgovorna, da na trg dajejo varne proizvode in s tem ne škodujejo zdravju in varnosti svojih potrošnikov. Poleg kazalnikov, ki pokrivajo vidik zdravja in varnosti potrošnikov, smernice GRI opredeljujejo tudi kazalnike marketinškega komuniciranja podjetja in označevanje ter etiketiranje proizvodov (Indicator Protocols Set: PR, str. 2).

- **Varnost in zdravje kupcev**

Podjetje skrbi za potrošnikovo varnost in zdravje tako, da uvaja izboljšave v različnih fazah življenjskega cikla proizvoda. Temeljni kazalnik je razkritje, v kateri fazi življenjskega cikla podjetje uvaja izboljšave zaradi varnosti in zdravja potrošnikov. Noben proizvod, ki je na voljo potrošniku, ne sme bit nevaren ali vsaj ne bolj nevaren, kot je ob običajni ali predvidljivi uporabi. Evropska unija je sprejela zakonodajni okvir potrošniške politike, s katerim želi zagotoviti potrošnikom po vsej Evropi, da lahko kupujejo varne proizvode in storitve pod jasnimi pogoji, brez neprijetnih presenečenj. O neskladnosti z zakonodajo mora podjetje poročati in navesti obseg sankcij, ki izhajajo iz tega. Za podjetje je ključno, da je teh sankcij čim manj, kar kaže na učinkovit notranji nadzor.

Certifikacijski organ Slovenski institut za kakovost in meroslovje - SIQ je podjetju Cinkarna Celje v letu 2009 potrdila skladnost vseh poslovnih enot in služb s sistemom kakovosti ISO 9001:2008. Sistem vodenja ISO 9001:2008 je eno najbolj razširjenih in najuporabnejših orodij

za uspešno obvladovanje in nenehno izboljševanje procesov in proizvodov v vsaki organizaciji. Iz tega lahko sklepamo, da podjetje spremlja in izboljšuje svoje proizvode po fazah življenjskega cikla. Tudi podjetje Helios Količevo vodi sistem Celovitega obvladovanja kakovosti (angl. *Total Quality Management*), ki sloni na ISO 9001.

- **Označevanje in etiketiranje izdelkov**

Potrošnike vedno bolj zanima poreklo, (ne)varnost izdelkov ter kakšne vplive ima na okolje. Namen označevanja je, da potrošniki dobijo informacije, ki omogočajo boljše odločitve pri kupovanju, pa tudi pravilno in varnejšo uporabo in ustrezno uničenje izdelkov. Zakon o kemikalijah (Ur. l. RS, št. 110/2003) predpisuje, na kakšen način morajo biti pakirane in označene kemikalije. Kemikalije morajo biti označene tako, da omogočajo razpoznavanje vsem osebam, onemogočeno pa mora biti odpiranje otrokom. Pakiranje in označevanje ne smeta biti zavajajoča. Prav tako mora proizvajalec, ki daje v promet kemikalijo, zagotoviti varnostni list. Z vidika družbene odgovornosti so pomembne predvsem informacije, ki potrošniku dajejo dodatne informacije o vplivu proizvoda na okolje, zdravje in varnost kupcev in jih lahko kupci hitro najdejo. V podjetju Helios Količevo so v prodajnem programu dekorativni premazi uvedli poseben grafični znak »ribica v soncu«, ki ponazarja, da je premaz izdelan na osnovi veziv, ki se redčijo z vodo, in je okolju prijazen. V podjetju Cinkarna Celje nimajo posebnih vrst označevanja izdelkov, kar je velika pomanjkljivost, saj kupcem vedno več pomeni vpliv proizvoda na njihovo zdravje in tudi na okolje.

- **Marketinško komuniciranje**

Marketinško komuniciranje je namenjeno vplivanju na nakupno odločanje potrošnikov. Poročilo o družbeni odgovornosti mora vsebovati tudi razkritja o upoštevanju pravil tržne komunikacije in oglaševanja kot temeljnega kazalca. Družbeno odgovorno marketinško komuniciranje zahteva od podjetij, da sledijo uveljavljenim etičnim standardom in upoštevajo zasebnost strank ter se izogibajo vplivanju na ranljive skupine potrošnikov, kot so otroci. Podjetja naj bi razkrila notranje kodekse, ki jih uporabljajo pri tržnem komuniciranju, pogostost preverjanja skladnosti delovanja s kodeksi, razkritje prodaje izdelkov, ki so na nekaterih trgih prepovedani oz. so tema javne debate.

Proizvajalna podjetja, predvsem pa kemijska, so mnogokrat na udaru zaradi svojih izdelkov, ki tako ali drugače vplivajo na okolje. Podjetji v letnih poročilih ne razkrivata kazalnikov, ki jih zahtevajo smernice GRI. Cinkarna Celje svoje marketinške akcije usmerja predvsem v obveščanje javnosti o novostih svojih izdelkov na svoji internetni strani. Izdaja posamezne publikacije, kot so Cinkarnar, Agro novice, Agro nasveti, Grafične novice, Modre strani. V podjetju Helios Količevo izdajajo brezplačen časopis Barve govorijo, v katerem so predstavljene novosti o njihovih izdelkih. V letu 2009 so imeli na radijski postaji Val 202 tudi svetovalno oddajo o Heliosovih izdelkih, v katerih so lahko poslušalci zastavljali vprašanja vodjem posameznih profitnih centrov.

Obe podjetji dajeta varnosti njihovih izdelkov velik pomen skozi vzpostavljenega sistema vodenja kakovosti. Pri podjetju Cinkarna Celje z vidika družbene odgovornosti manjkajo predvsem informacije pri označevanju o okoljski prijaznosti izdelkov, kar pri podjetju Helios Količevo lahko najdemo. Kot je razvidno iz tabele 10 pa so pri obeh podjetjih pomanjkljive informacije o marketinškem komuniciranju, kot jih zahtevajo smernice GRI.

Tabela 10: Kazalniki odgovornosti za produkte in storitve

		Cinkarna Celje	Helios Količevo
Zdravje in varnost potrošnikov			
PR1	Odstotek ali število izdelkov v posamezni fazi življenjskega cikla izdelka, kjer se upošteva napredek za zdravje in varnost izdelkov ali storitev.	+	+
Označevanje izdelkov			
PR3	Vrsta informacij (poreklo, vsebina, varna uporaba, ravnanje z odpadno embalažo, drugo), ki so zahtevane, in odstotek takšnih produktov in storitev, ki imajo te informacije razkrite.	0	0
Marketinško komuniciranje			
PR6	Sprejeti prostovoljni standardi in kodeksi za marketinško komuniciranje, poročanje o izdelkih, ki jih podjetje prodaja in so prepovedani na določenih trgih, so tema javne debate.	-	-

Legenda: + podjetje je poročalo o kazalcu; 0 podjetje je delno poročalo o kazalcu;
- podjetje ni poročalo o kazalcu.

SKLEP

Družbena odgovornost podjetij vedno bolj pridobiva na pomenu in je del strategije trajnostnega razvoja, ki ga podpira tudi Evropska unija. Sodobna podjetja morajo danes presegati zgolj z zakonom zadane dolžnosti in se vključiti v reševanje številnih novih problemov, katere so v marsičem povzročila tudi sama s svojim delovanjem. Ekonomska in zakonska odgovornost se od podjetij zahteva, saj to pogojuje obstoj podjetja, vendar so na področju družbene odgovornosti v ospredju etična in filantropska odgovornost ter strateški pristop k družbeni odgovornosti.

Družbena odgovornost podjetij je usklajevanje različnih interesov deležnikov s cilji in strategijo podjetja. Od podjetij se pričakuje, da pri svojem poslovanju poleg interesov lastnikov upoštevajo tudi interese svojih zaposlenih, okolja, v katerem deluje, skupnosti, kupcev in drugih deležnikov. Podjetje mora zato prepoznati svoje pomembne deležnike in poznati, kaj je deležnikom pomembno, kakšna so njihova pričakovanja ter na kakšen način je najbolj primerno in učinkovito vključiti deležnike pri perečih vprašanjih. Vključevanje

deležnikov je zahteven proces in prinaša dodatne stroške. Ena izmed ključnih nalog podjetij je izgradnja in širitev ugleda znotraj in v zunanjem okolju. Podjetja za svoje lastnike pripravljajo poslovna poročila, za širše okolje pa jih vedno več pripravlja poročila o družbeni odgovornosti. Ker imajo poročila o družbeni odgovornosti širši krog bralcev, je težje opredeliti vsebino poročila, zato so se različne organizacije lotile snovanja smernic in standardov, ki pokrivajo različna področja. Zaradi različnih smernic in standardov je nastal problem primerljivosti med poročili podjetij. Organizacija GRI je razvila smernice, ki bi naj veljale za vsa podjetja. S tem je omogočeno poenoteno poročanje in primerjava med podjetji. Prednost smernic GRI pa je tudi to, da pokrivajo vse tri vidike družbene odgovornosti: ekonomski, okoljski in socialni vidik.

Pri pregledu letnih poročil podjetij Cinkarne Celje in Helios Količevo je razvidno, da se zavedajo družbene odgovornosti, saj namenjata tej tematiki posebno poglavje v letnem poročilu. Ekonomski vidik družbene odgovornosti je najbolj dorečeno področje, saj je zakonsko tudi najbolj opredeljeno. Pri obeh podjetjih najdemo podrobne finančne kazalnike. Manjkajo razkritja o tem, koliko dajejo prednost lokalnim dobaviteljem, koliko vlagajo v lokalno infrastrukturo, ki ni neposredno povezana z njihovo dejavnostjo. Obe podjetji imata vzpostavljene predvsem okoljske standarde in standarde varnosti in zdravja pri delu, kar je predvidljivo, saj so podjetja v kemični industriji bolj na udaru ter zakonsko bolj omejena. Podjetji namenjata temu velik del svojih sredstev. Pri Cinkarni Celje so podatki obsežnejši in lažje dostopni kot pri podjetju Helios Količevo, saj ima podjetje na domači spletni strani javno dostopno Poročilo o ravnanju z okoljem, varnosti in zdravju pri delu.

Kazalniki socialnega vidika pri obeh podjetjih največjo pozornost namenjajo izobraževanju in usposabljanju svojih zaposlenih ter varnosti in zdravju pri delu. Manj so pokrite teme o nediskriminaciji in enakih možnostih, spoštovanju človekovih pravic, o pravicah zaposlencev do sindikalnega združevanja. Največja pomanjkljivost pri obeh podjetjih je poročanje o vključevanju v javno politiko in o korupciji, čeprav je zadnje čase prav korupcija pereč problem v Sloveniji. Z vidika odgovornosti za izdelke in storitve obe podjetji postavljata v ospredje predvsem razvoj izdelkov, ki imajo manjši vpliv na okolje, medtem ko je bolj malo govora o vplivih na zdravje in varnost kupcev.

Poročanje o družbeni odgovornosti se z razvojem smernic razvija tudi v Sloveniji. Težave se pojavljajo predvsem v primerljivosti poročil med podjetji. Pri letnih poročilih lahko hitro ugotovimo, katero podjetje je bolj dobičkonosno, medtem ko je težko ugotoviti, katero podjetje je bolj družbeno odgovorno, saj družbeno odgovornost težko merimo v denarju oz. kvantitativno. Vsekakor pa je dejstvo tudi to, da podjetje nerado izpostavlja negativne stvari in želi v javnosti prikazati čim bolj pozitivno sliko o podjetju, čeprav se v ozadju skriva drugačna realnost. Ko bo več slovenskih podjetij začelo poročati v skladu s smernicami GRI, pa bo lažja tudi primerjava med njimi.

LITERATURA IN VIRI

1. *About Investors in people*. Najdeno 20. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.investorsinpeople.co.uk/About/AboutIIP/Pages/default.aspx>
2. Accountability. (2008). *AA1000 Accountability Principles Standard 2008*. Najdeno 12. oktobra 2010 na spletnem naslovu Accountability: <http://www.accountability.org/images/content/0/7/074/AA1000APS%202008.pdf>
3. Anderson, J. W. (1989). *Corporate Social Responsibility, History and Development of Social Responsibility in Business* (str. 27-123). Connecticut: Greenwood Press.
4. *BS OHSAS 18001 Sistemi vodenja varnosti in zdravja pri delu*. Najdeno 15. oktobra 2010 na spletnem naslovu http://www.siq.si/ocenjevanje_sistemov_vodenja/storitve/sistemi_vodenja_varnosti_in_zdravja_pri_delu/index.html
5. Carroll, A. B. (1991, julij–avgust). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*, str. 39–48.
6. Carroll, A. B., & Buchholtz, A. K. (2009). *Business and Society: Ethics and Stakeholder Management* (7th ed.). USA: South-Western Pub.
7. *Certifikat Družini prijazno podjetje*. Najdeno 20. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.certifikatdpp.si/o-certifikatu/>
8. Cinkarna Celje, d. d. (2009). Poročilo o ravnanju z okoljem, varnosti in zdravju pri delu. Cinkarna Celje, d. d.
9. Cinkarna Celje, d. d. (2010). Letno poročilo 2009. Celje: Cinkarna Celje, d. d.
10. Commission of the European Communities. (2001, 18. julij). Green Paper: *Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility*. Najdeno 16. septembra 2010 na spletnem naslovu http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0366en01.pdf
11. CorporateRegister.com. (2010). *The CR Reporting Awards – Global Winners & Reporting Trends*. London: CorporateRegister.com. Najdeno 1. septembra na spletnem naslovu <http://www.corporateregister.com/pdf/CRRA10.pdf>
12. Dakić, L. (2009, 6. maj). V Sloveniji za certifikat ni zanimanja. *Finance.si*. Najdeno 12. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://najbogatejsislovenci.finance.si/246004/V-Sloveniji-za-certifikat-ni-zanimanja>
13. EMAS. Najdeno 16. novembra 2010 na spletnem naslovu http://www.siq.si/ocenjevanje_sistemov_vodenja/storitve/emas/index.html
14. *The European Greenlight Programme*. Najdeno 12. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.eu-greenlight.org/>.
15. Finch, N. (2005, avgust). *The Motivations for Adopting Sustainability Disclosure*. MGSM Working Paper .

16. Freeman, R. E., & McVea, J. (2001). A Stakeholder Approach to Strategic Management, *Working Paper No. 01-02*. Najdeno 1. septembra 2010 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=263511
17. Friedman, M. (1970, 13. september). The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits. *The New York Times Magazine*. Najdeno 1. septembra na spletnem naslovu <http://www-rohan.sdsu.edu/faculty/dunnweb/rprnts.friedman.dunn.pdf>.
18. Garriga, E., & Melé, D. (2004). Corporate Social Responsibility Theories: Mapping the Territory. *Journal of Business Ethics*, 1–2 (53), str. 51.
19. Geva, A. (2008, marec). Three Models of Corporate Social Responsibility: Interrelationships between Theory, Research, and Practice. *Business and Society Review*, 113 (1), str. 1–41.
20. Global Reporting Initiative. (2006). Sustainability Reporting Guidelines. Najdeno 27. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.globalreporting.org/ReportingFramework/ReportingFrameworkDownloads/>
21. Global Reporting Initiative. (2007). Sustainability Reporting 10 Years On. Najdeno 1. septembra 2010 iz Global Reporting Initiative: http://www.globalreporting.org/NR/rdoonlyres/430EBB4E-9AAD-4CA1-9478-FBE7862F5C23/0/Sustainability_Reporting_10years.pdf
22. Global Reporting Initiative. (b.l.). Indicator Protocol Set: EC 2000–2006. Najdeno 8. oktobra 2010 <http://www.globalreporting.org/ReportingFramework/ReportingFrameworkDownloads/>
23. Global Reporting Initiative. (b.l.). Indicator Protocol Set: LA 2000–2006. Najdeno 8. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.globalreporting.org/ReportingFramework/ReportingFrameworkDownloads/>
24. Global Reporting Initiative. (b.l.). Indicator Protocol Set: EN 2000–2006. Najdeno 8. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.globalreporting.org/ReportingFramework/ReportingFrameworkDownloads/>
25. Gray, R., Owen, D., & Adams, C. (1996). *Accounting and Accountability*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
26. Halina, S. B., de Jong, M., & Lessidrenska, T. (2007, maj). The Rise of the Global Reporting Initiative (GRI) as a Case of Institutional Entrepreneurship. *CSRI Working Paper No. 36*. Najdeno 1. septembra 2010 na spletnem naslovu http://www.hks.harvard.edu/m-rcbg/CSRI/publications/workingpaper_36_brown.pdf
27. Helios Domžale, d. d. (2010, april). Letno poročilo Helios Group 2009. Najdeno 15. januarja 2011 na spletnem naslovu <http://www.helios-group.eu/slo/informacije-za-delnice/financni-kazalci-in-poslovna-porocila>
28. Helios, Tovarna barv, lakov in umetnih smol Količevo, d. o. o. (2010). Letno poročilo za poslovno leto 2009. Helios, Tovarna barv, lakov in umetnih smol Količevo, d. o. o.
29. *ISO 14001 Sistemi ravnanja z okoljem*. Najdeno 15. oktobra 2010 na spletnem naslovu http://www.siq.si/ocenjevanje_sistemov_vodenja/storitve/sistemi_ravnanja_z_okoljem/index.html

30. *ISO 26000 – Social Responsibility*. Najdeno 13. oktobra 2010 na spletnem naslovu http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/management_and_leadership_standards/social_responsibility/sr_discovering_iso26000.htm
31. *Izobraževanje o izvajanju uredbe REACH*. Najdeno 20. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.tzslo.si/Izobrazevanje/Izvajanje-uredbe-REACH>
32. Jaklič, M. (2009). *Poslovno okolje in gospodarski razvoj (1. izd.)*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
33. Kajzer, A. (2006). Položaj žensk na trgu dela v Sloveniji. *IB Revija*, 3 (str. 7279). Ljubljana: UMAR.
34. Koletnik, F. & Koželj, S. (2008). *Redni in posebni računovodski izkazi (2. dopolnjena izdaja izd.)*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
35. Kolk, A. (2008). Sustainability, Accountability and Corporate Governance: Exploring Multinationals' Reporting Practices. *Business Strategy and the Environment*, 17 (1), str. 1–15.
36. Kolk, A., Veen, M. L., Hay, K., & Wennink, D. (2002). *KPMG International Survey of Corporate Sustainability Reporting 2002*. De Meern: KPMG.
37. *Konferenca Sindikatov KNG družb Skupine Helios*. (b. l.). Najdeno 5. marca 2011 na spletnem naslovu <http://www.sindikatkng-helios.si/>
38. Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
39. Kralj, D. (2009, marec–april). Kazalniki in kazalci ravnanja z okoljem v podjetjih. *Organizacija*, str. 71–80.
40. Kukovič, U. (2008, 7. februar). Okoljsko poročanje krepi ugled podjetja v javnosti. *Finance.si*. Najdeno 12. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/204201/Okoljsko-poro%EAanje-krepi-ugled-podjetja-v-javnosti>
41. Levy, D. L., Szejnwald, H. B., & De Jong, M. (2010, marec). The Contested Politics of Corporate Governance: The Case of the Global Reporting Initiative. *Business Society* 49 (1). Najdeno 18. junija 2010 na spletnem naslovu <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=4&did=1980583311&SrchMode=1&sid=4&Fmt=2&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1276862017&clientId=16601>
42. Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. (1997). Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts. *Academy of Management Review*, 4, str. 853-886.
43. Podnar, K. & Golob, U. (2010a). Notranja dimenzija družbene odgovornosti podjetij. Najdeno 15. novembra 2010 na spletnem naslovu: www.delavska-participacija.com/clanki/ID030207.doc
44. Podnar, K. & Golob, U. (2010b). Zunanja dimenzija družbene odgovornosti podjetij. Najdeno 15. novembra 2010 na spletnem naslovu www.delavska-participacija.com/clanki/ID030305.doc

45. *Predstavitev kemijske industrije*. Najdeno 3. marca 2011 na spletnem naslovu http://www.gzs.si/slo/panoge/zdruzenje_kemijske_industrije/predstavitev_kemijske_industrije
46. *Program odgovornega ravnanja*. Najdeno 20. oktobra 2010 na spletnem naslovu http://www.gzs.si/slo/panoge/zdruzenje_kemijske_industrije/o_zdruzenju_kemijske_industrije/program_odgovornega_ravnanja_por_/27014
47. *The SA 8000 Standard*. Najdeno 16. novembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.ViewPage&PageID=937>
48. Sherman, R. W., & DiGuilio, L. (2010, september). The Second Round Of G3 Reports: Is Triple Bottom Line Reporting Becoming More Comparable? *Journal of Business & Economics Research*, 8 (9), str. 59.
49. *Sindikat Cinkarne Celje*. Najdeno 5. marca 2011 na spletnem naslovu <http://www.sindikat-cc.si/>
50. Slapničar, S. (2004). Poročanje o družbeni odgovornosti izdajateljev- rezultati raziskave. 2004: Ekonomska fakulteta.
51. Slapničar, S. (2007, 8. november). Ali več družbene odgovornosti pomeni dobro novico za lastnike. *Finance.si*. Najdeno 12. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/195931/Ali-ve%E8-dru%BEbene-odgovornosti-pomeni-dobro-novico-za-lastnike>
52. Slapničar, S. (2008, 11. november). Družbena odgovornost kot dobičkonosen poslovni model. *Finance.si*. Najdeno 12. avgusta 2010 na spletnem naslovu: <http://www.finance.si/229301>
53. *The TenPrinciples*. Najdeno 15. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>
54. Ustava Republike Slovenije. *Uradni list RS*, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03 in 69/04.
55. World Commission on Environment and Development. (1987). Our Common Future. Najdeno 1. septembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm>
56. Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS*, št. 65/2009 – UPB3.
57. Zakon o kemikalijah. *Uradni list RS*, št. 110/2003.
58. Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD). *Uradni list RS*, št. 56/1999.
59. Zavašnik, A. Družbena odgovornost in uspešnost podjetij: Sodelovanje deležnikov izboljšuje poslovni uspeh. *Center razvoja človeških virov*. Najdeno 15. marca 2011 na spletnem naslovu: www.center-rcv.org/.../S_sodelovanjem_deleznikov_do_povecanja_uspeha_podjetja.doc